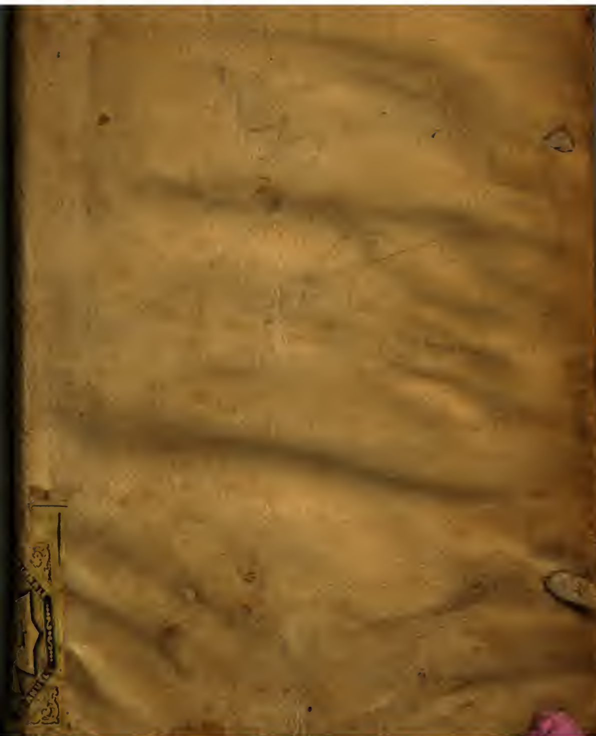

All' Ill.mo

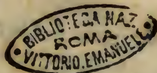
R.mo Mons.re Bracciolini

Arcivescovo di Pisa.

6-41-8-30

h

IVLII PERVSCI
PATRICII ROMANI
EPISTOLARVM
LIBRI SEX.

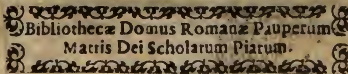

ALEXANDRO SFORTIAE
SANCTAE RO. ECCLESIAE
CARDINALI.

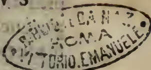

VENETIIS,
Apud Ioannem Baptiſtam Somaſchum.
M. D. LXVIII.

ALEXANDRO SFORTIAE
SANCTAE RO. ECCLESIAE
CARDINALI;
MARIVS PERVSCVS
IVLII FILIVS
S. P. D.

SOLENT ii, qui aliquod scriptum edere in lucem constituunt, petere præsidium ab eis viris, qui animi altitudine & virtutum insignibus præstant; vt non ignari illi, quanti facienda, quamq; etiam omni virtus digna sit pręmio, possint suis opibus fouere, suaque auctoritate contra inuidorum animos munire eiusmodi hominum genus, qui ad immortalitatis laudem properantes nomen eorum, qui de se optimè sunt meriti, æternum facere contendunt. Ego verò, qui tota mente, & studio omni elaboro; vt aliquid à me in vulgus exeat, licet me eximia tua ornamenta ad fidem, & auxilium tuum implorandum non hortantur solùm, sed accendere quasi videntur: vetere tamen meorum maiorum obseruantia, & necessitudine, quæ sibi cum tua familia vniuersa intercessit, & magna inprimis de te Iulii parentis mei opinione, hoc facere coactus sum: ex

quo audiueram iam inde à pueró; cum non ſo lum domi noſtrę priuatim; ſed publicè etiam in ſingulis collocutionibus de te ſæpe comme morabat; nihil eſſe in virtute tantùm, ac tam præſtans, quod non ad te per ſummum decus, p erque ſummam honeſtatem peruenerit. Ani maduertit enim ipſe, ac didicit ex tuæ vitę cur ſu; te prudentiam iam adeptum florentisſi mo tuæ ætatis tempore coniunctam cum iuſtitia, & integritate; te celeri motu eſſe, & ani mi, & ingenii ad excogitandum ea, quibus ho mines, qui ſpem omnem in te habent, posſis iuuare; te religionis pietate nunquam defunctum, nunquam à te pietatem nè vultu quidem lædi; te doctrinæ cognitionem à libris petitam in grauisſimis cauſis pulchrè explicare; te virorum fortium conſtantiam tam in deſpiciendis humanis, quàm in ſententiis in Senatu dicendis imitari; te vſum rerum magnarum percellere: ad optima, ad alta, ad longinqua tam præſtò, tam paratum eſſe, vt niti iam posſit res Chriſtiana publica ſingularibus his, ac propè diuinis animi tui dotibus. Quibus quidem rebus adductus parens ipſe non potuit non ſummopere optare, te ſupremi domini, ac Principis loco habere; tibique tali viro, talique Cardinali fortunas, & liberos omnes ſuos tradere in fidem, ac tutelam. Hæc vox, hæc

non

non exigua ſuæ erga te voluntatis ſignificatio impulit me; vt curam, & cogitationem ſuſciperem, quo nam obſequio patrem tueri poſſem; cui omnia ſingularia ſtudia, omnem pietatem me magis debere ſentio, quàm cæteri liberi ſuis parentibus. Quare cum ſic exiſtimauerim, nihil illi ſanctius, nihil antiquius futurum eſſe, quàm vt me tibi totum, quantuluſcumque ſim, dedam vni, meque vt in fidem, & clientelam tuam conferam; collegi me ipſe, & cum animo meo etiam, atque etiam cogitaui, hoc meæ uoluntatis ſpecimen, hoc mei cultus in te indicium fore; ſi non nihil patris mei uigiliarum in tuo nomine appareat, nonnullaſque literas mea diligentia collectas, quibus idem pater cum ſuis familiaribus, & cum multis claris uiris latinè agebat ſub tuæ celebritate famæ emitterem, præſertim cum ad ſummas eas laudes, in quibus te poſitum uidemus, magnus accedat ex hoc ipſo cumulus, quòd grauisſimis curis, & occupationibus asſiduè diſtrictus aliquid interdum temporis in optimarum artium ſtudiis libentisſimè conſumis. Ex quo facilè mihi perſuadere debeo: te hoc quoque ſcriptorum genere, & harum lectione epiſtolarum delectari poſſe: quas equidem non eò ex meis manibus exire uolui; ut ex harum

vel grauitate in scribendo, vel humanitate in rogando, vel diligentia in commendando, vel facilitate in explicando quicquam afferam ad communem fructum, neque præterea, ut aliquid in ipsis, quod concinnum, aut doctum sit aliquidq; ingenii lumen eluceat. Longè enim alia conditione se is esse intelligit, quàm docti, & in doctrinis versati: Sed quando ea visa est impendere antehac inuidiæ tempestas nauis, & industriis hominibus; vt benè suæ fidei cõsultum existimauerint superiorum principum administri; si vni ii, qui aut parum idonei, aut rudes exemplorum, aut rerum imperiti publicis pecuniis, publicis muneribus erigerentur; non poterit mihi non esse iucundum meum de his imprimendis epistolis iudicium. Nam eos puto, qui has in manus sumpserint, sic de illius temporis iniquitate, sic de illorum in administrando ratione interpretaturos; vt neque patri sustentanda sit suæ incommodæ fortunæ culpa, in quo nulla vnquam fuit inertiæ, nulla improbitatis suspicio; neque vt ego videar ex patre planè indiserto natus. Quocirca te oro (permagne Vir) atque obtestor; vt paratus nunc scutis, ac telis existimationis tuæ aduersus curiosorum impetus, qui rabido quasi morsu feriunt, & carpunt, velis huic meę voluntati fauere, adiutorq; esse; nec non tam promptum, atq; alacrem ad te obseruandum,

&

& colendum animũ meum ſatis iam perſpe-
ctum, & cognitum habere: Quem quidem ſi intellexero ex aliquo inſigni tuæ erga nos benignitatis indicio non reiici à te, neque contemni, hoc vnum pugnabo, & enitar; vt quantęcunque futurę ſunt meæ vel laboris, vel ingenii fruges, ita conferam ad colligendam tuorum meritorum memoriam; vt omnes cum in præſens, tum in poſterum ſentiant nihil me de grati hominis dignitate diſceſſiſſe. Vale.

IOAN. BAPTISTA GABIVS
ALEXANDRO SFORTIAE
SANCTAE R. ECCLESIAE
Cardinali.

I rura Dei Optimi Maximi benignitate concessa mortalibus ad ferendas vitæ necessarias fruges, ea hominum cura, atque industria fraudarentur, quam necessariò requiri videmus, nemini profectò dubium est (Antistes amplissime) quin tritici, farris, hordei, aliarumque rerum vtilium loco, ea nobis procrearent, quæ vel paruo, vel nulli potius vsui forent: qualia sunt lolium, tribuli, cardui, & id genus, quæ minus culta terra gignere consueuit: neque enim aurea illa fabulosa nostra est ætas, vt quæ à natura proficiscuntur, ea sine artis auxilio perfici queant: ita proborum adolescentum ingenia, qui optima indole præditi à teneris annis maximam spem ad maturam frugem perueniendi præ se ferunt; nisi eruditorum hominum doctrina diligenter exculta, summorum quoque virorum patrocinio quasi adminiculis fulciantur, haud facilè possunt concitatæ de se hominum expectationi responde-re. Quo circa hinc fieri arbitror, vt nostra hac tempestate, cum optima, ac præstantissi-

ma

ma minimè desint ingenia, ij tamen fructus desiderentur, quos illa uidentur sine vlla controuersia meritò polliceri: Cum agris fœcundißimis optimi desint coloni: Verùm in hoc rerum statu, & hac temporum conditione maximam ijs deberi laudem censuerim, qui se tales præstiterint; vt ingenia, quantum in se est, fouentes, hac ipsa culpa penitus vacent: In quorum numerum te Principem (Antistes optime) ascribendum inficiari nemo poterit, qui non modò tuis domesticis inuitatus exemplis, sed etiam tua sponte incitatus veræ virtutis patrocinium suscepisti: & hac potißimùm de causa Iulij Perusci viri optimi, tuæque amplitudini deditißimi filius cupiens parenti, quàm simillimus euadere, te vnum sibi animaduertens patronum contigisse, vt testatum omnibus relinquat quàm libenter consilium, atque institutum patrium approbet, qui se tibi in perpetuam seruitutem dedicarit, studiosè operam dedit; vt aliquot ex multis, quas idem Pater scripsit epistolas non inelegantes, & cum eruditionis plenas, tùm illius loquendi libertatis, quam profectò hæc tempora postulant, colligeret; easque tuo nomine munitas in lucem ederet. Sciebat enim, quanuis puer, amplißima te familia ortum, vel proximis diebus fratrem habuisse, cuius in comparanda illa tam celebri bibliotheca eximia liberalitas apparuerit, quam quidem multorum diuitijs, & opibus iure optimo

existimat

se specimen dare cœperit, non verebor ego tua fretus eximia, ac singulari humanitate, quam ille semper habet in ore, à te petere: vt quando ipse in tuam se fidem, clientelamque contulit, nè desistas fouere, tueri, & , vt liberius loquar, amplexari: vt tua vnius ope, parente tandem superior effectus, eos edat fructus, quos olim tuo muneri se debere fateantur homines literati, tibique persuadeas non alia ratione facilius ad veram gloriam, quæ tuis omnibus semper proposita fuit, perueniri posse. Vale, meque tuarum virtutum amãtißimum ama.

ALEXANDRO SFORTIAE
SANCTAE RO. ECCLESIAE
CARDINALI,
IVLIVS PERVSCVS.

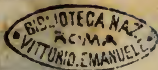

ARIVS filius meus ita inflammatus, & incensus est cùm ex meis verbis, tum ex communi cęterorum hominum sermone ad omnia in te singularia officia, ad omnemque tui cultum; vt neque vllo in munere tam sibi esse contendendos ingenij, atque industriæ neruos, quàm vt appareat interdum insigne aliquod suæ perpetuę erga te voluntatis indicium; neque vllo deniq; præsidio existimet se munitiorem fore ad percipiendas, & conseruandas eorum studiorum fruges, in quibus assiduè versatur, quàm tui altitudinis animi comitatu, & tuæ eximiæ virtutis exemplo. Itaque cum nondum liceat ei per ætatem aliquid ex suo edere, quo possit tuas diuinas complecti laudes; has meas rudes, atque indoctas literas, quas ego ipsi sua manu transcribendas credere solebam, voluit, se vno duce, seque ipso met auctore, exire, atque in vulgus emanare: In quo quidem, tam etsi non meum, sed suum potius secutus sit consilium,
cùm

cum nonnulla labecula posset ex hac sua cupiditate aspergi nostro pudori, reformidanti plane seueram inuidorum censuram; tamen quando & sub tui nominis splendore hę sunt futuræ tutiores ab eius hominum generis turpitudine, ac liuore, & tuum præterea grauissimum, celebratumque nomen in nostris etiam scriptis condetur iam, & collocabitur; non potui, quæ mea præsertim in te firma, & fidelis est obseruantia, ab obsequio, indulgentiaq; filij discedere; atque eo maximè quòd pietatis me in primis, ætatis illum, ac necessitatis excusatio, utrumque deinde nostrum summa illa tua prudentia, & humanitas, in qua omnis priuatarum rerum nostrarum spes posita est, defendet.

INDEX COMMONSTRANS
cui ſcribat.

Poli-

IVLII PERVSCI
PATRITII ROMANI
EPISTOLARVM

Liber Primus.

IVLIVS PERVSCVS IVLIO III. PONTIFICI MAXIMO.

I

ON audeo, Pater Sancte, nunc tibi ullo uerborum genere gratias agere pro tam singulari studio, & beneficio, quo me paulò ante prosequutus es. Eiusmodi enim est tuæ Sanctitatis humanitas, ac liberalitas; ut cum potestate, & amplitudine maximis omnibus antecellas Principibus, maior tamen in sola ipsa humanitate, ac liberalitate, quam in uniuersa potestate, & amplitudine innititur tuarum laudum gloria. Quapropter cum nihil planè mecum ipse esse reputem, quod possit tuæ benignitatis præstantiæ, magnitudiniq́ue responderé, cumq; optima, & perpetua mea erga te futura sit uoluntas; hunc uelis gratum, promptum, atque alacrem ad te uenerãdum, & colendum animum, quo imprimis uno Christus saluator mouetur, & gaudet, perspicere, atque amplecti.

IVLIVS PERVSCVS ADOARDO à secretis ALFONSI CARRAFAE Sanctę Ro. Ecclesiæ Cardinalis.

2

ADMIRABILI, qua fuit in me sæpenumero liberalitate, atque humanitate optimus Pontifex, ea me idem hesterno die tum libenter, tum benignè amplexus est. Quod cum mihi ex amplissimi Alfonsi studio, atque auctoritate contigisse mecum reputarim; tantam eorum utriusque benignitatem non silentio prætereundam duxi; præsertim quando ego, quæ aut memoris, aut grati sunt hominis munera ullo tempore non subterfugi. Itaque pro ea, quam debeo talibus Principibus gratiarum actione non nihil nunc mearum literarum indoctè, inculteque exaraui, quas ad te huic spectatissimo iuueni reddendas mitto. Has etenim confido ex tuæ insequentis commendationis efficacitate non parum apud eum ponderis habituras. Sed oro tamen te, atque obsecro, humanissime Adoarde, ut idonei temporis opportunitatem ad illas reddendas pro tuo singulari iudicio nancisci studeas; ne propter maximas ipsius occupationes maior fortasse cumulus ad mearum literarum inscitiam accedat.

IVLIVS PERVSCVS ALFONSO Carrafæ Sanctę Rom. Ecclesiæ Cardinali.

SI mihi liberalitas optimi atque humanissimi Principis quæsita foret; nihil hercle potuisset fieri beneficentius erga me, quàm factum est cum à Beatissimo tuo magno patruo, qui me toties iam, & nunc denuò ex tuo studio, tuaque auctoritate sanctissimis pedibus aduolutum ità libenter amplecti sua pietate uoluit; ut nullas meas preces apud aures suas irritas esse passus sit; tum uerò à te ipso paulò antea, qui domestica tuorum maiorum exempla tam egregiè, tam diligenter expresseris, & benignitatis, & prudentiæ: ut te uel talibus supra ætatem uirtutibus præditum suspiciam, uel eis futurum itidem honoribus dignissimum, quibus in præsentia auctus es, indicio meo comprobauerim. Quorum quidem amborum, & humanitatis, & beneficentiæ magnitudini, quoniam mea tenuitas, neque pari ingenij ui, neque uerborum copia respondere ulla potest: non nihil tamen officij mei prosequar in eo, quod erit in me situm; ne grati uidear hominis prorsus intermittere munia. Itaque orare te, atque obtestari summis precibus, Alfonse spectatissime, non desistam; ut id suscipias, ac perficias, quod mihi deest; & quas ego gratias uerè, digneque nec audeo, nec possum, tu Pontifici Maximo admirabili, qua es

in omnes humanitate, non meis solùm uerbis, sed tuò etiam nomine interdum agere uelis. Nam quæ ad me profecta sunt ab illo beneficia, quæque etiam proficiscentur, ea à te profecta esse in me nunquam non mecum ipse reputabo. Quare cum maximam utrisq; uestrum gratiam debeam, cumque satis animo erga uos facere, cupiditatiq; meæ non queam; in hoc uno meos omnes neruos contendam, ut ne ullum quidem uestrorum erga me meritorum uestigium unquam appareat, quod uel non studeam quocunque rerum statu in intimis meis sensibus perpetuò, sancteque seruare, uel non sim grata inter mortales prædicatione assiduè prosequuturus. Vale Alfonse optime, meque gratia tuere, ac præsidio tuo.

IVLIVS PERVSCVS ADOARDO à Secretis Alfonsi Carrafæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis.

4 OGNOVI *equidem ex illa tua singulari commendatione tuoque acri studio, quo antea pro me usus es apud optimum, atque amplissimum Alfonsum Carrafam; quanti me feceris, mi Adoarde, cognoui inquàm: quo tamen iure? nullo quidem, ut uidere mihi uideor. quis enim ego sum, ut curæ tibi fuerim tantæ, qui*

me prope non noueris? Tanta uerò tua est facilitas, humanitasque, ut me semper hilarè acceperis, & quam liberalißimè complexus fueris, tantumque ingenij tui lumen, mentisque acies, ut ueluti Sol suis transuerberans radijs nubes, easque ex opacis, atrisque raras, albasque reddens cuncta sua luce lustrat, & complet: ita & tu ab animo meo tanquam ab oculis caliginem dispellens, aut quæ in me non sunt bona, aut quæ sunt meliora uideas, quam sunt. Hoc nomine quantum tibi debeam agnosco, utinamque, ut mihi in hoc agnoscendo summum non deest ingenium, ita par daretur facultas in persoluendo: profectò gratiorem hominem, & qui magis tibi tua causa deberet, haberes neminem. Hoc tamen uti uerbis polliceor; ita re præstaturum me magnopere confido, nullum tuum apud me unquam officium esse intermoriturum. Quis etenim toto terrarum orbe inueniri me posset nequior, hoc si non præstarem? Qua de re illud interim te rogare, atque obsecrare, humanissime Adoarde, non prætermittam: ut cum tu in me commendando huic ornatißimo spectatißimoque iuueni aliquanto liberalior, ac profusior fueris, quam mea merita uideantur postulare, meque talibus nunc officiorum initijs, tamque insigni tuæ uoluntatis indicio in amicitiam tuam recipere uolueris; ita & eius in me summam benignitatem cum tui studij diligentia, tum tuarum aßiduitate

commendationum confirmes: & tuum præterea in me diligendo iudicium nunquam infirmum esse patiaris. Vale.

IVLIVS PERVSCVS GVIDO Ascanio Sfortiæ S.Ro.Ecclesiæ Cardinali.

5

C*VM harum ab initio calamitatum, quibus nos omnes acerbißimè affictamur, cruciatu angerer maximo, ac penè incredibili; cumque dies, noctesque ob proxima nostris imminentia fortunis, sedibusque incendia; quæ nõ aqua, sed ruina restingui posse uiderentur, meus me mœror quotidianus laceraret, & conficeret, adeò mihi de mei firmitate iudicij uerendum erat, ut quo me solatio leuare, quo consilio confirmare, quoue me terrarum tutò transferre possem facilè non reperirem; neque planè mihi grauiter mœrenti commodius quid, uel antiquius præsidij aduersus molestißimas uexationes præseferebat, quã ut nonnullis reiectis, quibus potißimùm urgebar animi affectibus, ad quandam quasi bonarum artium recordationem, studijque à me diutißimè prætermißi, & ad libros uolutandos confugerem: quibuscum tantum adducor hercle inire consuetudinis, quantum eo legendi, scribendique interuallo tum intestinis lãguoribus paululum erigi animus, tum aßidua huiusmodi teterrimorum temporum co*

gitatione

gitatione minus distineri queat: In quibus, orbis terrarum turbato statu, tua in primis uirtus, integritas, & sapientia splendidissimus tanquàm in tenebris fulgor enituit. Hoc igitur nomine mirari neutiquam debebis, si quidem ego & prudentia, & eruditione destitutus, ac planè undequaque orbatus tibi prudentissimo, eruditissimoque uiro latinis ausim literis obstrepere: atque eò maximè, quòd mihi persuasissimum habui, non esse aut alienum tua grauitate, aut absonum ea benignitate, cuius maximam usquequaque uoluisti præ cæteris tuis ornamentis gloriam uigere; ut meas quocunq; uerborum genere sententias ad te familiariter deferam, qui plurimum non in uerba, sed in rem, animumque tuorum fidelium soles oculos, mentemque conijcere. Ego te unum iam diù ab adolescentia comperto iudicio, non casu ex uniuerso amplissimorum patrum, uirorumque ordine mihi eximiè colẽdum, atque obseruandum selegi; te unum constitui auctorem, et adscriptorem dignitatis meæ, tibique itidem uni meam omnem operam, rationes, facultatesque omnes, quantulæcunque fuerint, perpetuò dicaui. Et quoniam neque optimæ tuæ in me uoluntatis declarandæ, neque constantis in te meæ fidei usus præstandæ aliquando euenit; ardeo tamen cupiditate incredibili, ut illud tibi exploratissimum sit, me, qui nulla unquàm rerum uicissitudine à ueteri meo instituto deterrebor, fore tibi nunc ali-

quantùm fortunæ iniuria iactato addictum, ac deditum; inque eiusmodi opinione magis, magisque in dies sic permansurum; ut mihi firmißimè in animo statutum insit, meos quoscunque posteros non modò in hac ipsa obseruantia, & cultu rectè perseueraturos; uerùm etiam sub tuo patrocinio, ac numine, sub tua, tuæque familiæ sempiterna ditione násci, & educari. Quo fit; ut te orem hoc tempore, atque obtester, ut duos ex me filiolos tuo amore, tuo gremio, atque humanitate confouendos, ac amplexandos non recuses: alterum, scilicet, olim in sacro batismi fonte egregiè susceptum à præstantißimo Balduino Montio, cui tum uir ille inclytus Iulianus Cæsarinus, Lælius de Cere Vrsinus, Archiepiscopus Maffeus, ac Franciscus de Aspra fisci tunc præfectus unà in diuinis ritibus omnes affuerunt; alterum præterea, quo me Deus nocte hesterna felici uxoris partu auctũ fecit: Hunc aueo à te tuo studio, tua fide, cum is primis sanctis Christo sit initiandus mysterijs, ex aquaque, et spiritu sancto, ut nostrorum more theologorum loquar, propediem renaturus; pie, paterneque susceptum iri; atque ità pol aueo, ut bonis ipse adductus consilys in me animi tui signa, atque indicia commodiore loco abs te expetere non poßim: tùm quòd talem beneuolentiæ significationem diuturna iam mea spes de te, & tua humanitas, atque constantia postulat: tum quòd huiusmodi munus non cupio à

præstanti-

præstantissimis Bellayo, & Cornelio Cardinalibus unà cum Gaditanen. Episcopo, nisi tua præeũte auctoritate obiri: tum demum, quòd tua uidetur amplitudine dignum, laudabile, atque gloriosum, quem humanis non potueris adhuc suffragijs afficere, diuinis me tibi iam uiginti addictũ annos beneficijs ornare. Quòd si me hoc per opportuno, & expectato prosequi uolueris munere, tuisque hisce honoribus indignum non existimare; patieris pro tui altitudine animi ipsum tibi puerum infantem ornandum, ac suscipiendum, quem tibi iam ex hoc tempore addico, tradoque tuæ potestati, ad statutam eius nominandi diem ab Christi Antistite tuo proprio, & illustri nomine nuncupari: ut splendidissimo, ac uenerabili admodũ nobis Ascanij Sfortiæ nomine domus mea personet uniuersa.

IVLIVS PERVSCVS. N. TRIuultio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Card.

6

VIDE, *quanta insit uis meo in præsenti, expectatoque iam diu gaudio, quantam uoluptatem acceperim, & quo fructu iucunditatis fuerim cumulatus ex amplificatione dignitatis tuæ. Nam ego cum prudentiæ, tum eruditionis expers audeo nunc tibi prudentissimo, ac eruditissimo uiro latinis gratulari sermonibus. Ita quidem sum lætatus: ut nullo prorsus ex mearum*

genere

genere literarum facere coniecturam posses: atque eò magis, quòd ex paucissimis, quæ maximè concupiui plurimis ab hinc annis, hoc mihi imprimis gratum, optatumq́ue accidit. Factum est autem immortalis Dei benignitate; ut meum gaudiũ omni ex parte fuerit expletum: præsertim quando sine ambitione ulla, sine mora, contradicente nemine, omnibus suffragijs Cardinalis statim renuntiatus es. Venio igitur nunc uerè atque ex animo tibi gratulatum his literis de amplissimis tuis ornamẽtis, spectatissime Triuulti, ob quæ incredibili lætitia me iustissimis de causis elatum sentio: tum quòd uniuersis tibi, tuæq́ue familiæ addictis hominibus persuasissimum sit te isto honore nuper affectum, quo sine anteà nequiueras ingenuè magnanimitatem exercere tuæ uoluntatis, fore unicuiq; eorum & præsidio, & emolumento: tum quòd cernò iam animo totius Christiani orbis nationes, in spem optimam erigi, te sedaturum ingenio, prudentia, & sanctissimis consilijs tantos rerum motus, quibus apostolicum genus iactatur. Quapropter maximas, meritasq́ue ipse Deo gratias agere Christiana debet Res omnis publica qui populo suo propè labenti tam necessario tempore talem, et præsidem, & Cardinalem præficere uoluit; tibi uerò, Pontifici Maximo denuò, ac sæpius gratulor. Fore enim confido Saluatoris Optimi primùm ope, & beneficio, tua deinde integritate, & uirtute; ut

amplitudo

amplitudo ista tua, splendor, & gloria cum salute maxima, & utilitate Catholicæ religionis coniuncta sit futura. Quare cum exultandi modum nullo unquàm tempore sim facturus: gratulationis tamen faciam; si duo prius hæc fuero precatus; unum, ut ista in sapientissimorum Patrum ordinem cooptatio tibi non minus fausta, felix, fortunataque perpetuò sit, quam tua uel probitate, uel prudentia illa digna est: alterum, ut, me sic in tuos intimos familiares recipias, meaque sic opera studio, & labore libenter utaris, ut te nec tantam meam spem, mirumque desiderium frustratum esse, nec debitum iam uetustissimæ meæ in te obseruantiæ locum à nouis hominibus præoccupari mihi interdum mœrendum sit. Vale.

IVLIVS PERVSCVS. N. Triultio Sanctę Romanę Ecclesiæ Cardinali.

7

AD eam uoluptatē, qua tuus me amplissimus honos nuper affecerat, uberrimus, incredibilisque accessit ex eis literis cumulus, quibus ad meas ipse cum benignè, tum peramanter respondere uoluisti: quarum quidem lectione cum fuerim ego mirificè delectatus; præsertim quando meum, quod antè feceram de tuis plurimis, maximisque uirtutibus iudicium, abundè auxerunt; tamen scias, tuas iucundissimas, ac optatissi-

optatißimas literas illud mihi aſperſiſſe offẽſionis, ac moleſtiæ: quòd nihil planè ſignificarint, eſſe te hoc tempore ad hanc mihi diu expectatißimam occaſionem meo ſtudio, aut induſtria uſurum. Quo nomine profectò non modica mihi fuiſſet animi ægritudine laborandum, ni una illa paululum erigerer conſolatione; quòd audio te in præſentia longè maioribus diſtineri occupationibus propter nouam iſtam honoris acceßionem, gratulantibus ſic tibi undique, & coram, & per literas bonis omnibus; ut ſatis ad id, quod ego uel maximè cupiebã, non potueris animum intendere: atque inde fortaſſe ad declarandam liquidius conſtantißimam tuam erga me uoluntatem, id temporis minus commodũ uiſum eſt. quod ſi hac ratione munus debitum tuæ humanitati, uetuſtißimæque meæ in te obſeruantiæ fuerit à te prætermiſſum; conuertam nunc me toto pectore ad integram, atque incredibilem lætitiam, qua non alia unquàm ardentior animum meum commouit; eaq́ue inflammatus à te ſummis precibus contendam, ut tu, me uel beneuolentia, uel obſeruantia tantopere erga te affectum exiſtimes, quantum ego nec epiſtola, nec ullo literarum genere poſſem ex animi mei ſententia declarare. Quapropter tantum habeas, Vir ſpectatißime, nihil mihi in iſta tuæ dignitatis amplificatione optatius, nihil iucundius accidere poſſe, quam ſi te intelligam ſtudio, induſtria, opera, labore fortuniſq́ue

niſq́ue

nisque meis omnibus ad tuum arbitrium libenter usurum. Vale.

IVLIVS PERVSCVS GVIDO
Ascanio Sfortię Sanctæ Rom. Eccl. Card.

8 *VANTVM fuerit detractum, Pater amplissime, de meis priuatis commodis obitu Iulij III. Pontificis Maximi facilè meminisse te arbitror, qui tunc, propter uestram affinitatis, & amoris coniunctionem, non ignoras, qua me familiaritate, quibusúe officijs commemorandus tanti Pontificis frater implicatum tenebat. Ambo sanè triste adeò mihi suæ beneuolentiæ, & benignitatis desideriũ reliquerũt; ut nihil mihi accidere posse in uita nisi acerbum putem. Cum igitur tali perfugio mancus, ac debilis, auctus iam ætate, & filijs patriam languentem in tam teterrimas calamitates coniectam, quam alio nusquam sæculo uiderem, & totius rei Christianæ publicæ incolumitati prope diffiderem, nihil propterea studiosius, nihil ardentius commentatus sum, quam aliquò peruenire, ubi paululum quirem, aut animum tristißimis temporibus cedendo, relaxare, aut exiguum reliquæ uitæ tempus in Dei primùm cultu, deinde in summa tui obseruantia collocare: cuius mihi singulare patrocinium explorato iudicio, nõ casu ex uniuersa præclarißimorum uirorum classe delegi.*

delegi. Huius tu consilij particeps à me crebrò effectus, inque illo eodem hærens tua multa auctoritate, tuo multo studio hac me ornandum, qua nunc quidem fungor iurisdictione, piè, egregiéque curasti: in quam, ut me recepi cogitans procul à patriæ tempestatibus iuris hic dicendi duntaxat prouinciam sustinere, nihil propius factum est, quàm, ut acerbè ab impijs Turcarum, & prædonum manibus captiuus raperer: quorum nos longa obsidione cinctos sua plane miseratione præpotens Deus, non debita suis iactatis nationibus nauitate humani principes explicarunt; sicque dies, noctesque aßiduè propter illiusmodi suspiciones, ac metus cum me sollicitum habuerũt, tum non mediocri diligentia, ærumnosisque labori bus adeo defatigatus sum: ut in hunc usque diem per incommoda laborarim ægritudine. Non enim mihi aliud planè quicquàm agere licuit, quam omnes gentes, quibus præsum obire, populosque hosce meæ fidei concreditos parum institutos ad arma instruere. Quo nomine ita magnus, ita incredibilis acceßit ad meas angustias cumulus: ut si te mihi ante oculos præceptorem fortitudinis non constituissem; si te miseras meas conditiones beneficentia tua in uberiorem statum non uindicaturum sperarem, si mearum præterea fundamenta cogitationum in te uno firmißima non iecissem, qui princeps salutis, & auctor futurus es meæ; sequerer omnino

eam

eam rerum desperationem, ad quam me fortunæ acerbitas incitare, quam & humanitas postulare, & ipsa porrò sapientia uidetur non posse recusare; tantã esse in me, licet iã usu, natura, & ratione edoctò, non sentio corporis, aut ingenij firmitatẽ, ut nouis poßim in dies, atq; inopinatis peruersæ fortunæ telis obsistere, quæ me nũquam nõ eludere conata est. Itaque sustento enixè casus meos, atque imbecillitatem animi mei tuarum uirtutum mira fide præstantiq́ue exemplo: sed eò enixus, atque audacius sustentabo, quò magis intelligam quotidie, nihil fuisse remissum de pristina tua illa benignitate, quam ego iam in meis rebus dudum expertus sum. In ea etenim ipsa impẽsè acquiesco: illa demum potest una his meis optimam facere medicinam languoribus: à quibus profectò si respirare tua iam instituta opera, & pietate in res meas unquam cœpero, enitar omni ui, atque industria, ut aliqua ex me non obscura tuorum meritorum appareat prædicatio. Hæc sunt, spectatißime Sfortia, quæ me in præsentia coegerũt nõ retinere epistolæ modum, quæque ipse non dubitaui tecum legitimo tanquam patrono tanta uerborum ieiunitate familiariter percurrere: hæc, inquam, animum meum hactenus, & corpus miserè molestia, doloreq́ue perfractum, ac debilitatum reliquerunt: sed tamen hoc illud angit me imprimis, & sollicitat uehemẽtius, tũ quod nullis quiuerim adhuc post meum ab Vrbe digressum

sum literis te salutare, quem supra mortales omnes colo, & admiror: tum quòd splendore tui per mihi grati, atque optati aspectus iam diu caream: in quo tum altero multum poterit me tali defatigationum genere à scribendo retardatum excellens tua prudentia adiuuare; in altero diuina tua imago non mediocriter consolari; quæ oculis animi mei semper obseruatur. ea namque quotidiano ueluti pabulo suauissimo abundè recreor, & tum abundantius, cum ex nonnullis audio prosperima te perfrui ualetudine; qua nec cōmodius quippiam meis rationibus, nec iucundius mihi, & longe gentium absenti, & grauiter affecto euenire potest.

IVLIVS PERVSCVS BERNARdino Scoto Sabino S. Ro. Eccl. Cardinali.

9.

NOn sum ausus tibi antehac ullo literarū genere obstrepere, ueritus primū occupationem, & grauitatē tuam; deinde quòd satis multos dies perincommoda laboraui ægritudine; postremò quòd nihil me ab inani literarum sermone alienum, uel priuatæ, uel publicæ rei ad scribendum stimularat. Nunc uerò cum animi aliquātisper, & corporis uires collegerim, aliquidque habuerim, quod scriberetur opportunum; statui, quando te magna cum fide, ardenti studio, fideliq́ue obseruantia colo, & admiror; non tantam ducere

tuarum

ſuarum occupationum, & grauitatis rationem; ut diuturni me aliquando ſuppuderet ſilentij; atque omnem præterea culpam, ſi qua tamen mihi prætermiſſi officij ſuſtinenda eſſet, longiuſculis his literis delere; quæ ſi non medicinam prorſus facient tantis, quæ impendent publicis, & priuatis curandis malis, at certè aliquam à dolore, & moleſtijs aberrationem, meæque optimæ uoluntatis ad te indicium afferent. Dabit autem mihi ſcribendi fiduciam non prudentia ulla mea, ſed Chriſtiana charitas, incredibilis illa, quam nunc oculis cerno, rerum omnium deſperatio, & tua denique mihi perſpecta in Catholicum genus benignitas; quam, ut meis iuſtiſſimis, ac teſtatis uerbis accommodes nunc quæſo, & obteſtor. Ego, Pater Ampliſſime, in hac, quam adhuc ſuſtineo iuriſdicendi prouincia, tametſi adeo negotioſo fungar munere, adeoque meis impari uiribus, propter uel aſperitatem hominum, & locorum, uel incredibiles, quibus premor aſſidue occupationes; ut nulla mihi ſit poteſtas ad commodum aliquid, & arbitrium meum temporis conuertendi; tamen ſcito, nihil in iuriſditione accidere tam moleſtum, nihil tam meis humeris graue, nihil meis ſtudijs, & auribus indignius, nihil planè animo meo tam ſtomacoſum, quàm huius incultam permultorum regni ſacerdotum uitam; ſolutum quidem à quocun-

que non solum sacerdotum munere; sed Christiano etiam dogmate, atque præscripto. In his expressa insunt peruersitatis signa, non fucata saltem specie aliqua mansuetudinis, aut probitatis, sed inexpiabilibus inusta maculis imprudentiæ, ac prauitatis. Hi miserrimorum hominum laboribus usquequaque insidiantur: Hi à Catholica desciscunt pietate: horum unaquæque cogitatio, & industria in adulterinis mutuis, & in insolitis quæstibus uersatur. In his nullum apparet sacræ disciplinæ uestigium, nullus diuinarum rerum cultus, nullum animarum studium, sed præcipites potius tum ad pecunias quacunque ratione cogendas, tum ad libidinem nullo (prob Iesu bone) sanguinis, aut coniunctionis ordine retento, liberis non secus, ac profani, & mercibus, & mercaturis operam dant. Potest ne hoc aliquis hominum, qui non iam perdita opinione, aut obliquo sensu contaminatus sit, æquum arbitrari; ut cum pauci admodum, & nulli propè sint Antistites, Præsides, & custodes ecclesiarum, qui nequaquam sibi persuadentes, quanta in Vrbibus quotidie contingant, quæ egeant pastore, ad sua se libenter conferant episcopia, quiq; si conferant, usque adeo in illis non commorentur, dum eorum intelligant præsentia, posse inde grandem pecuniam, magna uectigalia, & uberes prouentus exhauriri? non debeant tamen ipsi aut uitam sibi commissi gregis explorare, aut talibus ec

clesias

clesias rectoribus concredere, qui sacris ipsorum nomine tractandis, atque agendis ita præsint; ut eorum doctrina, exemplis, uitæ innocentia turpiter, & praue instituti sacerdotes ad ueram dignoscendam fidem, ad sanctos præstandos mores, & ad populos in recta continendos religione instruantur. Cognoui equidem nuper iter faciens eo in statu, eoque interitus discrimine sedere fidem Christi sanctissimam propter prauam consuetudinem, & regendi populos, & creandi potissimum sacerdotes; ut nisi ei tot abiectis cunctationibus aliquo melioris genere subsidij à uobis hodie clauum tenentibus occurratur; nisi aliquid noui remedij, efficacisque medicinæ fuerit corrigendis sacerdotibus adhibitum; nullo poterit hominum consilio inclinata iam, & propemodum corruens resp. à peste summi exitij prohiberi: Cognoui rursus omnia iam esse in nostrorum moderatorum, ac sacerdotum moribus, & uoluntatibus usque eo inquinata, peruersa, & conturbata; ut apud nos quodcunque æquitatis, uirtutis, & charitatis genus extinctum; apud uerò barbaras dumtaxat Nationes cunctarum artium, & bonarum rerum domicilium constitutum uideatur. Quod si ab ijs præsertim, ad quos delectus, & summa negotiorum sedis apostolicæ refertur, tanta exercitatione prudentiæ debitum Christianæ fidei munus præstaretur, quanta ipsi populari pompa, & iactatione publicis

administrationibus præfici contendunt; si ab ijs, qui facilius aspirare ad Pontificum aures possunt, tanta pietate pauperrimorum hominum defensio, & procuratio susciperetur, quanta cupiditate quæstus, & lucri pro priuatis commodis blandiri ipsorum Pontificum auribus student; si ab ijs demum, qui nominandi facultatem habent, tanto studio ecclesiastici isti honores mandarentur, & corrupti sacerdotes moribus ad Dei sacra exercenda non adiungerentur, quanto ambitu, quantis delicijs se sacerdotiorum dignitatibus ornari auent; non iam urbs Roma in tam graui luctu, & squalore iaceret, non falsis interdum tenebris gloria, & splendor Apostolici principatus offuscaretur; nec ego longinquus, e proprijsque egressus sedibus, derelictis patria, liberis, coniuge, patronis, amicis, & fortunis omnibus, operam, & industriam ad hesternos Principes applicuissem; neque planè, quod quidem ipsum maximè omnium ad unumquenque nostrum spectat tam malè quisque de nostrorum sacerdotum moribus sentiret, inquam tam insigni inuidia nostrum nomen apud omnes ferè nationes minimè existeret. Sed quid ego hæc (miraberis fortasse) tecum satius, quàm cum cæteris tuis collegis percurram; quorum eadem hæc non min us intersunt, quamque etiam cum eis, qui me i amdiu in suam familiaritatem liberalißime receperunt.

ceperunt.

ceperunt. Non temerè scribo, non ignoro quædam nunc intuens, non nullaq; extimescens cui scribam. Video qui cum & præside, & Cardinale mihi agendum sit; quàm sapiente, quàm iusto, quamque etiam uirtutum omnium sitienti. Sunt alij nimirum in uestro Collegio uiri optimis artibus præstantes, quibus antiquior est communis salutis, quàm propriæ laudis uia. At tu, qui diurnas, nocturnasq; uigilias, & cogitationes omnes tuas ad spem diuini honoris, cælestiumq; commodorum semper direxisti; uideris mihi tam tetra tempestate uocatus à Deo ad suum reparandum nomen, & summo Pontificis imperio propè impulsus istius onera subire Senatorij muneris, probata illi fide, industria, æquitate animi, & moderatione tui; non ut temporarias dignitates uoluptatibus, exquisito corporis, & cubiculorum cultu, beneq; plenis, ac refertis nummarijs thecis, ut plerique ex tuo ordine pendas; non ut hominum oculos fulgore purpuræ, sed animos religione, ac uitæ continentia permoueas, sed ut Christianam consuetudinem in miserorum, atq; imbecillium gentium patrocinijs tuendis serues; & tantum illud insuper ut spectes, quo & Principi Deo, & Dei Vicario satisfacias, & nec fidem porrò tuam, nec diligentiam, nec pietatem illam, ad quam quidem præstandam nos non bonæ uoluntatis dumtaxat, sed operum, & facultatum præsidijs muniendos puto, ab ullo ex

Christiano orbe desiderari patiaris. Tu unus idoneus es, si non re tota, neque uniuersa potestate; singulari tamen tua uirtute, acie ingenij, electissima sapientia, præclaroque rectè monendi, & orandi consilio plurimum ad ferendum opis laboranti Reip. Age itaque, uir spectatissime, confer ista, quæ tibi à Deo data sunt ingenij, doctrinæ, sapientiæ, & gratiæ munera, quæ in præsentia polles, cum ad conseruandam Christi religionem, & ad corrigendam publicam disciplinam, tum ad defendendum, atq; augendum his studijs sanctum Apostolicum Senatum: sed mehercule non tam necessaria cogitatione, & opere supersedendum est; maturæ consultationis; & parati animi negocium uidetur. Insta iam, labora, & perfice; ut per te sanctè culta sit religio, per te sic conseruentur pusilli, & oppreßi homines: ne ipsi cæcis, & temerarijs potentibus circumueniantur. Incumbe per Deum præpotentem ad religandam suis anchoris Petri nauiculam aduersus uim, & metum impēdentis tempestatis. Suscipe tales causas, & huiusmodi patrocinia, agasque aliquando apud iustißimos, & humanißimos nostros Principes fortiter, ac benignè causam, & partes mei non inhonestas longè gentium absentis. Ostende id curæ tibi esse, quod facis quidem, æquitatem, iustitiam, & pacem populorum. In his enim curis, & contentionibus firmißima æterni æui, quo beati fruuntur,

ſpes nobis repoſita eſt. In hac uera, ſummi Saluatoris imitatione, uniuerſa noſtra nititur ſalus. Hæc cura, & cogitatio te ſuperiorem omni honore, & amplitudine faciet. Quæ nam maior dignitas, uerior amplitudo, ſplendidior uirtus, quàm feruens alienæ ſalutis, & ſuæ religionis procuratio? Ea poteſt, & uiuos inſigni gloria, & mortuos ſempiterna augere beatitudine. Non uideo, quid tanta tua uirtus, quid tanta tuorum ornamentorum præſtantia non queat efficere. Quapropter ſi tibi honos tuus, ſi Reip. ſalus, ſi ſpes tuæ reliquæ in Deo charæ ſunt, ſi denique hoc quoque putas magni ad Pontificis decus, & gloriam intereſſe, quam tuo proprio ſanguine debes ſuſtentare, cum te excelſo ſuo iudicio, liberaliq́ue animo dignum duxerit; non patieris Catholicum Dei genus undique oppugnatum interrumpi hominum inſidijs, & machinationibus: non patieris, & fratrem meum, & Epiſcopum nihil niſi atrox, & ſæuum in me uſque cogitantem, atque etiam loquentem in tam iniqua cauſa, in tam turpi lite, & in foro aßiduè quæcunque eius uitæ ſpatia contercre: non patieris præterea de tot ſanctißimis Pontificis mandatis de hac re ipſa percrebrò datis, & ſeuerè ab eo expreßis longius, ac nefariè declinari. Fac me dignum tandem, qui tua iam toties præſidia imploraui, ut habeam te, cuius in induſtria, & pietate poßim acquieſcere. Increpa, corrige tua pruden-

 tia,

tia, tuaque auctoritate non lentè quidem, aut remiſsè huiuſmodi arrogantiam, & inauditam, atque impiam cupiditatam hominis in fratrem obſequentem, Chriſti, & Pontificij nominis ſtudioſiſſimum. Debent omninò tui ſimiles moueri non mediocriter ſtomaco in impios: erga tenues, & uerecundos ita miſericordia: ut eorum ſalutem, ac iniurias, ueſtra ipſi beneuolentia, cuſtodiaq́ue tegatis. Hæc igitur omnia ſi Pontifici Maximo, denunciante me, indicare uolueris; illud tamen etiam, atque etiam te oro; ut quoniam multæ, ac neceſſariæ cauſæ hic me aliquot menſes, dum annuum munus conficiam, morabuntur, quoniamq́ue à meis mihi ſcriptum eſt, fratrem de ſua peruicacia, & feritate non deflectere, eiuſq́ue opinionem in deterius ferri; non ſolùm quaſdam meas de his eiſdem rebus literas per tuum aliquem familiarem Carrafæ optimo reddi tuis uerbis intimè commendatas iubeas; ſed in tuis quoque cum Pontifice, & cum eodem Carrafa ſermonibus paululum tum publicæ cauſæ, tum interdum mei memoriam non tenui pietate, ac ſtudio uſurpes. In hoc tuam operam, & gratiam præcipuè aduoco. multam enim laudem à Deo, multam à Pontifice ipſo, qui me iam putat his nefarijs, ac diuturnis explicatum controuerſiis, initurus es: ſed tamen tuo cuncta arbitrio, humanitate, & ſapientia moderabere: qui unus hoc tempore in eo officiorum genere

præter

præter cæteros tuos collegas excellis. Marathiæ.

IVLIVS PERVSCVS, GVIDO Ascanio Sfortiæ S. R. E. Card.

10

PRAECLARVM *specimen tuæ humanitatis cepi ex officijs, quibus me superioribus diebus tuum nomen, ac studium implorantem amplexus es. Hoc facit, ut nec de tuo in me liberali animo dubitare, nec à te per literas multo uerborum ambitu contendere debeam: ut his me optimatibus, atque rectoribus egregiè commendes; præsertim cum sic animo existas ad homines augendos, & cohonestandos incitatus; ut facultas magis, qua possis iuuare, quàm aut humanitas, aut uoluntas desideranda sit tua. Verùm enimuerò, si qua me necessitas, ut ad te plura de meis rebus uerba essent facienda, stimularet, impedit nunc, quò minus id agam, tristis, & acerbus nuncius, qui ad me nuper de importuna morte Camilli Columnæ allatus est: Quem quidem, quamuis omnes arbitrari debemus, cum propter excelsi, atque inuicti animi sui fortitudinem, & patientiam, tum propter miserandam corporis imbecillitatē, asperosq; omnium artium dolores è luctuosissima uita ad lætissimā translatum; nequeo tamen illū nō dolenter lugere: non tā mehercule, ut præstantissimū bellica uirtute, ac celebratū omni illustri laude*

uirum

uirum, cuius amplitudo, & ſplendor rerum geſta-rum ſtatuit iam ſibi, ac poſteris æterna monumenta; ſed ut acerrimum, atque aßiduum propugnatorem mearum fortunarum, & ut optimum denique, ac grauem teſtem tum meæ in te perpetuæ obſeruantiæ, tum nonnullius potißimum capitis diſcriminis, in quod me non ſum ueritus pro ueſtrum utriuſque ditione, ac ſalute perditis temporibus inferre: ſed ſpero tantam fidem, tamque propenſam in te animi mei uoluntatem fuiſſe iam ita tibi perſpectam, ut alieno minimè conſtringenda ſit teſtimonio. Te illi uita functo, cuius in me pietatem, & beneficentiam aßiduis lacrymis, & grata commemoratione proſequar, Deus per diu faxit ſuperſtitem uiuere, atque ad eius uitæ fines, regionesque perducat, quas præclarißima domus tua expetit, & mearum rerum conditio poſcit. Me certè, meamque uitam, & quantulum in me cumq; erit iudicij, ac induſtriæ ſemper in tua poteſtate, ſemper tibi ea omnia addicta, dicataque habebis. Nunc uerò quoniam propè adeſt, ut annuam hanc iuriſdictionem abſoluam, quoniamque hinc literæ nec ſatis facilem, nec ſatis ſecundum curſum tenent, ut ad te de meis rebus tua gratia, & auctoritate pertractandis crebrò ſcribere ualeam; cupio uehementißimè in tuo animo multis Reip. procurationibus diſtento non nihil etiam loci uacare, quò ſit meæ uxoris fratri iuueni non minus do-

ctrina,

ctrina, quàm acie ingenij, ac optimis moribus præ dito, tui adeundi, alloquendiq́ue potestas interdum: & mihi item longè gentium absenti receptus, ubi ad tuam fidem confugiendum erit: qua quidem fide, cum me olim in eam benignißimè receperis, uideris tu, qui summus es Vir, & magnitudine ani mi præcellens seuera tanquam lege astringi posse. Non ducas igitur alienum uel ea ipsa fide, uel ea eximia humanitate, quæ tuam auget dignitatem, uel admirabili ea sapientia, qua sciuisti unus hoc tempore fortunæ uim apprime uincere, considerare primum in quàm difficilem prouinciam, operosam, in quam etiam longinqua, & rigida loca fuerim proiectus; monere deinde, atque hortari tuarum literarum efficacitate hunc amplißimum Cardinalem, ad quem omnia sunt delata, ut si populis, & officio intelligat à me nouiter, atque integrè prospectum, & consultum fuisse; uelit ipse tot mea incommoda, tot ærumnas, quibus adhuc premor, noui mihi decernendi honoris delectu corrigere. Quod quidem si ab his tuo rogatu impetrabo: plus mihi à tua liberalitate, accurataq́ue commendatione tributum, quàm ab ipsis, uel meæ nauitati, & labori, uel eorum muneri satis fuisse factum putabo: sin autem iustißimis tuis commendationibus apud tales administros non erit locus, facilè poteris ex hoc ipso coniecturam facere; quantum in hoc regno de summo Cæsaris imperio, deq́ue pristina, & præ-

& præſtanti eius magnificentißimi Principis conſuetudine declinetur : cuius permagni intereſſe uideo ad ſui firmitatem Principatus, ut fideliſſima hominum officia, & ærumnoſi labores honorum, ac beneficiorum compenſationibus mitigētur. Vale.

IVLIVS PERVSCVS, POMPEO
Zambeccario Epiſcopo Valuenſi
S. P. D.

11

NONDVM *ſatis conſtitui ioci ne plus, an admirationis tibi huiuſmodi ſint allaturæ literæ. Iocari enim te poſſe in eo facilè ſum arbitratus, quòd prudentia ipſe, atq; eruditione uacans tibi prudentiſſimo, & eruditiſſimo uiro latinis audeam nunc literis obſtrepere : admirari uerò in altero, quòd nullas ad te tandiù, quem habui uſque in meis intimis mihi propoſitum ſenſibus, literas miſerim. Verùm enimuerò ſi tantam, tamque inauditam ſuperiorum temporum malignitatem nunc memoria repetes, & ruinas item, quibus nos nuper, & Chriſtiana res omnis publica oppreſſa eſt : neque meum non ſcribendi tunc ad unumquenque inſtitutum in aliquam te admirationis cauſam trahere poterit, neque id planè quod libenter iniui de latinis interdum ſcribendis literis conſilium tu improbes neceſſe erit. Nam cum harum ab initio calamitatum, quibus nos*

acer-

acerbißimè omnes afflictabamur, cruciatu angerer maximo, & penè incredibili; adeo mihi de mei firmitate iudicij uerendum erat, ut nihil porrò mihi grauiter mœrenti commodius, quid, uel antiquius præsidij aduersus molestißimas uexationes præseferebat: quàm ut nonnullis reiectis, quibus potißimum urgebar animi affectibus ad quandam quasi recordationem bonarum artium, studijque à me diutißimè prætermißi, & ad libros uolutandos confugerem: quibus cum tantùm adducor hercle inire consuetudinis, quantùm eo animus legendi, scribendique interuallo, tum intestinis languoribus paululum erigi, tum aßidua teterrimorum temporum cogitatione minus distineri queat: in quibus tu cum nostram interea urbem desieris colere, patrio magis animo in tuum lustrandum gregem adductus, quàm temporum discrimine, aut metu impulsus iustißimam uideris apud bonos omnes gloriam consequutus. Hoc igitur nomine (Spectatißime Zambeccari) non debes uel meum in hoc literarum genere studium aspernari, uel mihi demum uitio uertere, quòd à quocunque literarum genere hactenus desciuerim; præsertim cum tibi conscius iam esse poßis, nihil à me obliuione, aut segnitie; sed certo iudicio pro temporum conditione commissum fuisse. Quis etenim magis, ardentiusque illiusmodi mea consilia, & instituta laudibus deberet prosequi, quàm tu ipse, in

quem

quem mea fuit ſemper propenſa, & futura eſt perpetua obſeruantia. Quapropter illud tibi perſuadeas uelim, nec has meas ad te literas, uirtutis oſtẽtatione ſcriptas, cum ne uirtutis quidem ueſtigium in me ullum poßit apparere, nec ſummam tuam illam humanitatem, quam ſæpe ego in me expertus ſum, potuiſſe quacunque uel temporum perturbatione, uel literarum intermißione mihi ex animo effluere: meq́ue meum ad te ſcribendi munus non inhoneſtis aliquantulum prætermiſſum conſilijs cumulatè in poſterum ægregieq́ue ſic redditurum: ut nunquam non tui fuiſſe cupidißimum, ac ſtudioſiſſimum poßis iudicare. Præſtantißimæ ac lectißimæ omnium fœminarum Ioannæ Aragonæ de Columna, quam ego non minus propter eius uirtutum inſignia, quàm propter ſingularia dudum in me ſtudia ſummo in honore habeo, mirificeq́ue colo, plurimam quæſo dic meis uerbis ſalutem.

IVLIVS PERVSCVS
N. Epiſcopo Torcellæ.

12

EGO, uir ſpectatißime, multis antehac adductus rationibus Fuluium fratrem uxoris meæ ſemper dilexi, tum beneuolentia, & obſeruantia in me incredibili, tum nauitate in meas rẹs maxima, tum acie ingenij, tum optimis, ac modeſtißimis moribus. Nunc uerò,

ut

ut illum amem uehementius, & colam causa mihi ab eo tam efficax tamque speciosa data est; ut uidear prope habiturus, in cuius pietate, ac modestia posit ætas mea acquiescere. Reliqui iuuenem istum decedens ab Vrbe imaginē cordis & sensum planè mei; ut.s. uicem meam rebus tractandis atq; agendis aßiduè præsit. Is non destitit noctu, diuq; labore atq; industria cōtendere, ut me domesticis non nullis difficultatibus expeditum redderet. Nihil denique in meis familiaribus, urbanisque causis ausus sum expetere, in quo illius mihi, & ingenium, & uoluntas cumulatè non responderit. Sed tamen hoc illud fuit imprimis mihi ab isto rerum omnium gratißimum, hoc porrò mecum ipse præ-cæteris officijs reputaui præcipuum, ac præstantius animi, diligentiæ, & amoris erga me sui indicium: quòd nuper edita nobis in lucem ex me, meaque uxore filiola, studuit idem peramanter augere, ac fulcire meam familiam illustris, ac benignißimi Antistitis patrocinio: cuius in familiaritatem iamdiu propter singulares animi eius uirtutes, liberalißimamque in omnes uoluntatem, & excellens in Christianam religionem studium, me insinuare optaueram. Quaquidem uoluptate pluribus debeo nominibus mirandum in modum exultare: uel quòd præpotens Deus perpetuò, & inenodabili uinculo uoluerit me tenuem hominem cum te tanto, tamq; excelso uiro sanctißimè coniungi, uel quòd recens

hic

hic partus uisus fuerit secum, te in præsentia fidelißimo tutore, ac fautore, ornamentum huiusmodi, & fœlicitatem attulisse. Quo circa agam gratias & Deo primùm ipsi, cuius beneficio effectum est, ut magna mihi iuuenis spes multo antea concitata re in dies, atque usu comprobetur, & tibi deinde, qui infantulam in primis sanctis Christo initiandam mysterijs, ex aquaque & spiritu sancto renaturam piè, paterneque suscipere uoluisti. Vale.

IVLIVS PERVSCVS POMPEO
Zambeccario Episc. Valuen. S. P. D.

13

D eam molestiam, qua ego nuper tanta ex tuarum literarum, uel breuitate, uel etiam tarditate sum affectus, uberrimus accesit ex eis uerbis cumulus, quibus pupugit me aliquantulum tua oratio; præsertim quando nouum dicendi genus omnino mihi cum noua insequentis uitæ ratione adæquandum innueris; quasi quòd ea, in qua olim uersabar uita, potuerit à te ipso improbari, qui mei quascunque intimas cordis commentationes melius, quàm homines uniuersi nosse deberes. Verùm cum meæ ante actæ iam uitæ conditio fuerit ita communis cum multis; ut neque meam unquam ingenuitatem, neq; meum planè pudorem destiterim præstare; tamen scias quæso, me omnes neruos non secus in alio uiuendi,

quàm

quam in hoc ſcribēdi ritu contendere; neq; iam ad ſplendidiorem lucem tunc tenebris offuſcatam quibuſdam, & ad rectum Chriſtianum ſenſum eſſe relatum: atq; eò maximè quòd id me ætate adhuc & filiolis ſatis auctum dies ipſa admonuerit. Quapropter, Vir ſpectatiſsime, nè reijcias a te ipſe, neq; aſpernare latinas noſtras literas, inſtitutus apprime ab incunabulis, & ad omnem uitæ integritatem confirmatus. Nullam enim ego poſthac in tuis literis aut breuitatem, aut tarditatem, aut uitæ deniq; reprehenſionem exiſtimabo, ſi tamen exploratū habere cœpero te meo ſtudio, labore atq; induſtria eſſe uſurum. Vale.

IVLIVS PERVSCVS ALOISIO Cornelio Sanctæ Rom. Eccl. Card.

14

INIQVISSIMA *in primis temporum conditio, qua nunc omnes pariter urgemur, & ad extremum prope agimur interitum, ac difficultas deinde rerum cum domeſticarum, tum etiam communium, quarum alteras anguſto loco adduci, alteras in graue ruere diſcrimen uideo, me ab inſtituto, & officio in te meo pauculos hos menſes deterruit. Statueram enim ex quo me totum tibi addixi, ac tradidi, te quoq; eſſe unum ex ampliſsimorum patrum ordine, qui mihi ob eam uel prudentiam, quam in te ſemper perſpexi non*

mediocrem, uel humanitatem, qua me uberrime a te affectum sentio asidua familiaritate, & obseruantia, perpetuisq; obsequijs colēdus esses: Verum enimuero si ob tantam aut temporum, aut rerum cunctarum angustiam nequiuerim mea prosequi, ut optaueram, instituta; fueritq; minus satis tua iam inita familiaritas quotidianis a me officijs culta; illud tamen, præclarißime Corneli, persuasißimum tibi nunc esse cupio, tuam neq; prudentiam, neq; humanitatē illam, qua tuis maxime augetur, atque illustratur honos potuisse quacunq; uel temporum, uel rerum perturbatione mihi ex animo unquam effluere, meq; mea erga te munera bonis hactenus intermissa consilijs, sic in posterum cumulate redditurum, ut tibi uni ac tuæ humanitati meam fidem, laborem, industriam, meaq; studia penitus addicta esse facile cognoscas. Vale.

IVLII PERVSCI
PATRICII ROMANI
EPISTOLARVM
Liber Secundus.

IVLIVS PERVSCVS, PIO IIII. PONTIFICI MAXIMO.

15

ESSET *nunc (Beatiſsime Pater) cũ Roma præcipue ipſa, tum uniuerſum Chriſtianum genus clamare, uociferari, atq; etiam mœrere, quod tam longa deliberatione in ſummo deligendo Pontifice non modo ſtatus apoſtolicæ religionis, & cauſa Romani pontificatus, ſed fides, ſalusq; Chriſtiani populi maximum in diſcrimen uocetur, quod & tam multis, ac nouis Cardinalium diſſenſionibus, & eorundem plurimorum non obſcuro ad Pontificiam maieſtatem ambitu ingens acceſſerit cumulus ad tot inſignes, totq; monſtruoſas, quibus adhuc premimur hæreſes, quod tanta & diuturna dubitatione ſatis admodum fuerit detractũ de ampliſsimi collegij exiſtimatione, liberamq; ſibi met Cardinales de creando Põtifice facultatem abſtulerint. Quo nomi*

ne cœperunt calumniatores, & turbulenti homines mirandum in modum exultare. Cesset iam, & unusquisq; ex huiusmodi ordine contendat summis precibus a Præpotente Deo non nihil misericordiæ pro tam insita opinione, tantoq; errato. Namq; nec eò erant deductæ Catholicæ res, ut celeri, & expedita potius, quàm matura, & elucubrata consultatione potuisset hoc tempore creari optimus, & necessarius Pontifex: nec hercle sic leui affecta est uulnere Christiana resp. ut leui cura leuiq; medicina potuisset eam quis ad ualetudinem reuocare. Præclarum quidem fuit dubitare, quem potissimum Cardinales è præstantissimo cœtu sumere deberent: non alienum quoq; Christianis ritibus ac rationibus dies comitiorum longius produci; ut & indagatio fieri exactissima de cuiuslibet uita, moribus, & doctrina posset, & accuratius dignosci, a quo tanta persona, tantaq; Pontificatus dignitas sustinenda esset. Rursus neq; modicum intererat nostræ huius iactatæ Reip. per legatos referri ad Principes maximos & defensores fidei de tãta, tamq; opportuna re constituenda maturanda, atq; agenda. Quibus omnibus etiam, atq; etiam perspectis, recognitis, atque auditis, declaratisque insuper, atque remissis Christianorum Principum sententijs, collegerunt se ipsos cardinales omnes ad unum, statimque, almo in primis Dei spiritu excitante, sine mora, sine ambitione ulla, sine suspicione, uoce una, uno omniũ

assensu

assensu, omnibus suffragijs, pereximius ille, sed potius cœlestis Ioannes Angelus Medices Cardinalis, Maximus, & Romanus Pontifex renuntiatus est. Te inquam, Ioannes Angele Patres conscripti ex tota eorum classe indubitatum nobis Christi Vicarium in terris adorandum delegerunt; cum nunquam nõ in causa Dei, & religionis firmissimus extiteris, cum uitam probatam, & constantem egregijs factis continuè traduxeris, cumque moribus, doctrina, probitate, acie ingenij usquequaque infregeris impetum, & consilia perditorum hominum, cum gratiam, qua plurimum ualuisti, ingenium, quo admirabili es præditus, opes, quibus egregie floruisti ad subsidium impotentium, ad tutelam uiduarum, & pupillorum, atque ad gratificationem omnium, qui ad tuam opem, auxiliumque confugissent nullo non tempore conuerteris, & adhibueris. Tu fuisti, admirande Medices, hac perluctuosa ætate diuino tandem aliquando beneficio uel uocatus ad dignam tua uirtute rerum magnarum administrationem, uel non dissimiliter iudicatus supra cæteros, qui sunt item in sacro Collegio peregregij uiri, apprime idoneus ad santissimã hãc prouinciam gerendam, uniuerso Cardinalium conuentu plaudente, omnibus fauentibus, nullo reclamante. O quam apte cohæret cum primis alteris tuis nominibus extremum alterum cognomen Pij. Te enim talem, ac tantum rectorem ceu Angelum

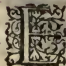
ad nos è cælo transmisit Deus; ut admiranda, s. tua cura, & sapientia medearis his tot imminentibus calamitatibus, ut fulcias sanctam sedem hæreticorum, atque impiorum scriptis, & concionibus labefactatam: integres amplitudinem, & existimationem Collegij paucorum uitio, ac culpa insignitè offensam, ut leues denique hominum mentes tot immanibus, & pene immedicabilibus morbis affectas. O insignem Pontificatus delectum, ò principatum maximæ Christianis difficultatibus accõmodatum. Consonum utique est, & decorum, ut nos Christiani populi, simul ac meritas, immortalesq́ue ipsi Deo gratias egerimus, qui clauum sui imperij a Principe liberalissimo teneri, & gubernacula Reip a moderatore iustissimo tractari uoluit, gratulemur deinde impensè, atque ex animo, nec tuæ duntaxat sanctitati, Pater Beatissime, quæ secura horum mortalium, & terrenorum bonorum, Deum solum, & ueram integritatem constituis tibi tuorum consiliorum finem, sed nostræ undique uexatæ ecclesiæ & cuncto Christiano nomini iterũ, & sæpius gratulemur. Ad eum nanque uirum collata est modo suprema nominandi, & imperandi potestas, quem nulla unquam rerum corrumpet cupiditas, cui rebus iam pluribus, & exemplis cognitum est summo studio esse ius idem pauperi tribui, ac diuiti qui tãti ab initio sui honoris totius uniuersam orbis terræ salutem animo complexus est: qui quæ antea in

priuata

priuata fortuna præstare Reip. non potuit ingenij, doctrinæ, sapientiæ munera, ea omnia iam, iamque tum ad reponendam in sua sede iustitiam, tam ad confirmandam pactam iam pacem, & concordiam inter reges ad communem omnium securitatem, tũ ad conseruandum æternæ monumentum suæ liberalitatis cumulatissime confert. Habes nunc, Pater Sanctissime, certam spem, qua niti recte poteris non minus ad immortalitatem, quam ad beatiora altera regna. Habes, & certam, & amplam te in maximis humani generis utilitatibus, & commodis facultatem exercendi: quæ una actio rectissima profectò ad æternam salutem uia est. Hanc te insistere, Beatissime Pater, deque hac esse tuã sanctitatem minime deflexurã uti nos certe, ac res omnis Christiana publica non dubitamus: sic illam Deus, cuius uicem in hoc sacratissimo sedes solio, perducat ad eum fœlicitatis cumulum, quo & summæ tuæ senectutis dies celeberrimos, lætissimosque efficere, & afflictis, ac debilitatis Christianis nationibus uel tranquillam, uel tolerabiliorem conditionem statuere poßis. Vale.

CHRISTIANAE REIP. SENATORI maxime Illustri Card. Borromeo, Iulius Peruscus.

16

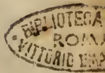
TSI id accidit, quod uniuerso Christiano gregi maximè fuit in optatis; ut

 tantum

tantum ei Pontificem, tantum præsidij, tantumque opis attulerit Deus perditis penè temporibus: tamen ita magno completa est gaudio languens olim hæc nostra Roma ex tanta tui honoris amplificatione: ut constanti omnium generum, atque ordinum uoce, & consensu non minus gratum, & gloriosum Pontificis maximi de tua cohonestanda uirtute iudicium, quàm & præclara, & opportuna senatoria deliberatio in tam insigni deligendo Pontifice extiterit, quo nomine tollam primum senatores Christianæ Reip. uniuersos frequenti prædicatione ad cœlum, qui primarium nostri sæculi, & uirtutè, & sapientia contenderunt summo studio, cunctisque eorum suffragijs præsidem nobis totius iam reparandæ religionis ex præstantißimo cœtu deligere: quique non dubitarunt Christi populum uigilato illius consilio, constantique illius fidei concredere; in quo nihil eximiæ doctrinæ, nihil eximiæ probitatis, & ingenij desiderauit unquam res Christiana publica: deinde Pontifici optimo tum meo, tum ciuili nomine gratias agam immortales; cum ipsum magnam perspicientem in omni uel honoris, uel ætatis gradu penuriam nulla senectutis defatigatio, nulla acris, & urgens noui principatus cura retardauerit; quin orbam, & affectam ciuitatem, quo summopere indigebat auxili, subleuaret; quin imminutam, & penè corruentem sedem apostolicam auctoritate maximè illustris uiri, &

senatoris

Senatoris fortißimi studio, ac patrocinio fulciret. Nam sibi tanti ab initio Pontificatus, nihil plane longius fuit, quàm, ut te amantißimum Reip. in amplißimum collegium cooptaret: cuius in indole, ac natura unius lucent iam diu egregia illa suæ præstantißimæ uirtutis, & morum documenta, quæ nunc in tot sapientißimorum patrum consilijs, & prudentia pulchre eminebunt; cumq; præterea nobis dederit hac teterrima ætate, qui publicè omnibus, & priuatim futurus sit emolumento, quemque poßimus uerè Christianum uirum dicere, atque cardinalem: postremo, & tibi, Vir spectatißime, de tuis amplißimis ornamentis, & cuncto Christiano nomini de tanto, tamque opportuno præsidio gratulabor mirandum in modum: serius fortasse, ut non plurimi, & per literas; quoniam neque satis exploratum habueram tam faciles mihi ad te magnum, atque excelsum uirum fore aditus; ut ego, qui nomine propè ipso tibi sum ignotus poßē id tecum commodè, ac prolixè agere, quod & tua in omnes fert libenter humanitas, & mea in te perennis poscit, ac desiderat obseruantia: neque naturæ atque instituti unquam fuit mei, sic ad laudem, & gratulationem accurrere; ut in fortunam magis, quàm in iudicium propensa uiderentur officia mea, atque eo impensius, & ex animo gratulor; quod te audio non conniuere in grauißimo exitu fortunæ superiorum principum, nec esse hodierni Pontificis

dißimilẽ, aut animi magnitudine, aut studio, & pietate incredibili in singulos ad tuam gratiam, & auctoritatem confugientes. Cuius quidem magnificentißimi, ac salutaris beneficij perpetua memoria tã singulari principi obstricti non cessabimus unà omnes Deum æternis precibus orare; ut & illi principatum maximum, & tibi senatorium istud munus nõ minus fortunet, quam nos à uobis tantos honores, quibus diuina uestra illustrantur merita, pro uestrum utriusque dignitate, & expectatione administrari auemus.

IVLIVS PERVSCVS, N. BORromeo Sanctæ Rom. Eccl. Card.

17

NON *est eiusmodi; Vir Spectatißime, aut præsentis tuæ auctoritatis amplitudo; ut omnes tuarum uirtutũ insignibus addicti homines tibi noti, & familiares queant esse; aut naturæ, animiq; tui præstãtia, ut quempiã, cui emolumento esse poßis respuere debeas; aut Christianæ demum religionis ratio, cuius tu studiosißimus es; ut pro humilibus etiam hominibus officia, & partes non sint suscipiendæ. Qua propter minus contendam nunc abs te uel precibus, uel multo uerborum ambitu; ut me iam per aliquem tuum familiarem Vrbis prætori accuratè, intimeque commendes: cui nuper causæ Peruscorũ cognitio a summo, &*

mo & singulari Pontifice commissa est. quæ quidē in perfacili cognitione uersatur; Si tamen paululum de sua feritate, & peruicatia episcopus frater deflectat: quem doleo mirandum in modum pro fraterna necessitudine, tantam omnibus irridendi sui facultatem diu dedisse. Hoc si ea mihi sedulitate, & cura præstari sentiam, quæ a te uiro in beneficijs, & gratijs tribuendis animi perquam propensi, & ab optimo, diligentissimoque Principe speranda est; præter fidem, ac pietatem, quam tu Christi populo præcipue debes, tam ingens quoque ex hoc liberalitatis, & patrocinij genere cumulus ad meam incredibilem de tuis præclaris laudibus opinionem accedet; ut quantulum in me cumque fuerit & fortunarum, & ingenij, & industriæ, & reliquæ uitæ, id omne, cum ad tantam commemorandam, atque habendam gratiam, tum ad tui splēdidissimi nominis cultum, atque obseruantiam mihi relictum putem. Vale.

IVLIVS PERVSCVS, N. BORromeo S.R. Eccl. Cardinali.

18

VOD *ego tuo rogatu ab optimo, summoque Pontifice impetrare cupio maxime Illustres Cardinales Vitellius, Gonzaga, & Aragonia nuper ad te detulerunt. Oro igitur te, permagne Vir; ut in eam causam, & rem sic incumbas.*

cumbas; ut ex tuo ſtudio quàm magnum ſint apud te pondus habituræ tam ſingularium uirorum commendationes; & celebratiſsima ipſius Pontificis humanitas, ac liberalitas eluceat.

IVLIVS PERVSCVS FRANCIſco Gonzagæ S.R.Eccl.Card.

19

CVM hoc tempore patrocinij tui apud ſummum Pontificem, ampliſsimumq́ue Borromeum magnopere indigeam; facilè in eam ſpem ueni; ut tu, qui ſumma in beneficiorum copia, & in diuina tua uirtute manſuetudineq́; potes cum omni regum ſpecie, ac dignitate adæquari; mihi ſis illos tua ſingulari commendatione propitios, ac beneficos præſtaturus. Cauſam meam, remq́ue omnem Carolus Zambeccarius teſtis me hercule tui altitudinis animi locupletiſsimus ad te nudius tertius detulit. Oro igitur te, Vir ſumme, atque obteſtor, ut eiuſmodi procurationem, meq́; totum tuo præſertim ſplẽdidiſsimo nomini perquàm addictum tibi tuendum ſuſcipias; tantamq́ue curã & diligentiam in me illis commendandum conferas; ut & tua eximia erga Zambeccarios uoluntas & commendationis auttoritas perſpici poſsit.

IVLIVS

IVLIVS PERVSCVS LAINI ORdinis Iesuiti Generali. 20

VIDES iam, spectatissime Laines, omniũ malorum, exitiorum, calamitatum, quibus per hosce annos uexata res Christiana publica est, fontem, & originem ex praua consuetudine, & tractandi populos, & creandi potissimum sacerdotes manasse. Nam ij, qui nominandi facultatem habent, corruptos quosque sacerdotes moribus ad Dei sacra exercenda adiungunt; & ij præterea, ad quos delectus, & summa negociorũ sedis apostolicæ refertur, nullo studio, nulla exercitatione prudentiæ, nullaúe pietate suscipiunt tutelas, & procurationes populorum, mandantes talibus prouinciarum administrationes rectoribus, qui non homines reuocare in meliora studia, non rusticas gentes, & simplices, aut egestate, aut inscitia paratos decipi ab insidiatorum manibus, & circunscriptionibus custodire nituntur. Sed omissa cura, & diligentia illis consulendi ad priuatas potius opes, & ad hunc externum splendorem labores omnes, & consilia omnia conuertunt. Vides rursus, & nosti propter hanc ipsam consuetudinem, & morem, qui fertur in dies in deterius, orbis terræ populos, & prouincias iam permultas ab istius sanctæ sedis nomine, ac fide defecisse, quas utinam, ne

cæteræ ſequantur, non cogeremur admodum perti meſcere, niſi forte adhibeatur maturè aliquid noui remedij, efficacisque medicinæ tum ſeligendis populorum moderatoribus, tum corrigendis potiſſimum, atque creãdis de integro ſacerdotibus. Quod quidem ſi alias unquam nobis, huius maxime tam prudentis, tam uigilantis tempeſtate Pontificis optandum, & ſperandum eſt: Sed ego, qui nonnullos annos ſuſtinui huiuſmodi, quam adhuc ſuſtineo tractandorum populorum, & iudicij exercendi prouinciam, tametſi ſatis multis aliorum generum criminibus premar, ſtudui tamen uſquequaque ab hoc non æque cogitandi de hominibus meæ fidei concreditis delicto, & labe inexpiabili cauere: in qua quidem uoluntate, ingenuaque mente fortiter ſic atque integrè perſiſtam, ut homines facile intelligant, nihil poſſe ad mearum tutelam gentium accedere, præter inſignem illam animarum curam, quæ prorſus ex alieno pendet munere, & arbitrio: ad quam mihi, ut præſtò ſis tu nunc: tuam, & tui ſimilium operam, atque auctoritatem aduoco, qua ſine quid præſules, & cuſtodes eccleſiarum? quid Principes, & eorum gentium moderatores niti boni queunt in tam præſertim turbato, ac pene exinanito Reip. uniuerſæ ſtatu? qui enim rite tractabimus gubernacula profani imperij, non conſtituta prius ſpirituali maieſtate? Ioannes Baptiſta unus ex noſtra Peruſcorum familia tuo iam diu ſacro iſti

cro isti ordini perquam addictus & consecratus diuertens huc obiter ad nos proxime transactis mensibus non recusauit meo impulsu, meoque rogatu ascendere in cōcionem, inuitareq; sua pia uehementique oratione omnes ad ueram dignoscendam fidē, ad ueterem omittendā uitam, & ad adeundam repromissam æternæ fœlicitatis hæreditatem: Is in sacrarum literarum expositione haud mediocriter se peritum præstitit; in dicendo non minus copiosum, quàm disertum, in admonendo nec remissum, & perquam gratum, ac grauem. Is, quæ a nostris latinis prodita sunt, præclarè tenet: Non ignorat cuncta diuorum, & sapientissimorum patrum monumenta: Ad hæc apparuit in eo ita magnum, ita incredibile animarum studium; ut nulla re potuerit leniri tanta molestia, quanta fuerant hi ab illo affecti Romam nimis properante, nisi spe maxima eis à me ostentata tuæ prudentiæ, tuæque illius fruendæ Christianæ humanitatis, quam tu esse retinendam omni animi impetu soles assiduè in tuis sacris concionibus inijcere uniuersis te audientibus. Qua de re nunc mihi paululum ad te scribendi, à teque etiam id petendi oneris fuit delegatum: quod ego pro mei officij munere à me non reijcere, neque aspernari: & tu pro tui maiorem in modum præstare debes; ut permittas nimirum hominem frugi, hominem planè ab omni re diuina paratissimum reuerti quàm primùm allectum, atque excitatum

horum

horum populorum ſtudia ad Chriſtianas utilitates, atque ad Catholicum amorem: uelisque nunc idem opem ferre tam neceſſario tempore, qui nuper ſpem uideris dediſſe. Itaque non contendam te hortari pluribus ad hoc fungendum munus; ne uerbis uidear uelle augere officium meum: præſertim cum tua ſit maximè omnium propenſa ad Chriſtianam ſalutem uoluntas; ſed tamen facere non poſſum; quin te orem etiam, atque etiam cum ex ſummis horum precibus, tum ex ſuorum Principum uerbis: ut populos Chriſtianam ueritatem appetentes ita omnibus tuis officijs tueare, ita omni charitate amplectaris: ſi tanti Chriſtianos populos facis, quanti & omnes ſperant, & exiſtimant: nec ego dubito, & ſentio: ut nemo ueniat in dubium, te uſum in præſentia eo humanitatis, & prudentiæ genere, quod ex intima arte, intimoque ex animo depromptum ſit. Vale.

IVLIVS PERVSCVS N. Epiſcopo Policaſtri.

21

IOANNES *Franciſcus unus, & fidelis omnium ex tuorum ſacerdotum grege mirificas apud me tibi gratias egit: cum dixerim, omnia te fuiſſe mihi, & liberaliſſimè, & humaniſſimè pollicitum. Hunc ego ſanè hominem nonnullis antea rationibns adductus diligebam:*

nunc

is mihi, ut maiorem in modũ ſit gratus, & charus; ob id maximè efficitur; quod ab eodẽ cauſa mihi eſt data, qua cœperim uel te talẽ uirũ, talemq́; præſidẽ cognoſcere, uel illã in te humanitatem, ac liberalitatem experiri, qua ſine homines honoribus minus augentur, quaq́ue uolunt etiam ſummi uiri, & nobiles ſeuera tanquam lege libenter aſtringi. Quorum hoc tu quoque uirtutis genere, & officij par, & ſimilis non poteris ulli iam eſſe ſecundus. Itaque cum initiũ meæ in te obſeruantiæ ab huiuſmodi homine, & à tua libera uoluntate profectũ ſit; te oro, atque obſecro; ut quam nuper apud me de tua liberalitate, & humanitate ſpem magnam uerbis concitaſti, hanc non ſolùm re ipſa, & uſu, ſed maturitate iam, quæ pars beneficij potior eſt, egregie confirmes; quò & me ſacerdoti huic in patriam uindicando, neq; uerboſiorem, quàm par eſt, neque ingratum admodùm præſtare, & tantam animi tui magnitudinem ſummis laudibus ad aſtra palàm ubique locorum extollere poßim. Vale.

IVLIVS PERVSCVS MARCO Antonio Columnę Archiepiſcopo Tarantino.

NCREDIBILE *eſt, vir ſpectatiſſime, quã ualdè me afflixerit tuus ſubitus ab* 22

Vrbe discessus, & festinatio ad istum sacrum conuentum perueniendi: tum quod sat periculosum, & infestum iter puluerulenta, & æstuosa uia con feceris; tum quod me ipse, qui iam pluribus certæ, & constantis in te meæ, tuosque maiores obseruantiæ signis habere cognitos animi mei sensus debes, nolueris negotio aliquo in tua familia dignum ducere: Sed tamen in huiusmodi molestijs non medio eris illa occurrebat cõsolatio, quod te optimum, ac nobilißimum medicum in tam magnis, & prope desperatis Reip. morbis, quibus ea hoc tempore tentatur adhibitum uideam, & id, quod mihi iam diu fuerat in optatis, ut certe operam tibi, & studium meum nauarem, non una duntaxat, neque exigua meæ in te optimæ uoluntatis significatione fuerit declaratum. Hoc igitur nomine, quid mihi tecum nunc per literas agendum sit, nõ uideo, nisi te magnopere horter pro meo in te perpetuo studio, ueteriq́ue in tuam præclarißimam familiam obseruantia, ut non solum afflicto Christiano gregi, cui omnia summa, omnes diurnas, nocturnasq́ue uigilias tuas debes, sed ualetudini etiam tuæ, si omnes tuos ualere uis diligentißime seruias; utq́ue prætерea de mea in te uoluntate sic iudices, me, si meam operam in tuis rebus experiri uolueris, omni labore, industria, ingenio, quantulum in me cunque fuerit, singulariq́ue officio, ac fide rei, famæ, saluti, dignitatiq́ue tuæ præstò futurum. Vale.

IVLIVS

IVLIVS PERVSCVS MATTEO
Priulo Episcopo S. P. D.

NON obliuio meæ in te obseruantiæ, neque inhumanitas quidem ulla me ab eo scribendi munere, quo tecum uel absente, uel mei amantißimo agere debui, retardauit: sed quod eas esse curas, & cogitationes tuas in hoc tempore, atque in istis locis sum arbitratus, ut magis tu consolatione sustentandus, quàm literis interpellandus uidearis: tamen cum in primis cupiam nihil a me unquam fieri quin mea in te officia constent, dabo operā in posterum, ut te, quem mihi unicè ob singularem tuam prudentiam, & humanitatem diligendum, atque obseruandum duxi, non tam iusta, & idonea excusatione expleam, quam literarum aßiduitate consoler. Vale.

IVLIVS PERVSCVS MARCO
Antonio Columnæ Sanctæ R. E. Car.

CVM te sic tuorum familiarium studiosum, sic te animo ad homines iuuandos incitatus cognouerim; ut facultas, qua poßis iuuare, non humanitas, neque uoluntas desideranda sit tua; Igitur persuauißimum mihi est, te nec posse in meæ causæ obliuionem uenire, nec

esse in tuis proximis cum amplißimo Borromeo sermonibus, mei memoriã tenui pietate, ac studio usurpaturũ: sed quãdo nõ erit à tua dignitate, ac beneficentia alienum (Vir præclarißime) agere de integro de meis rationibus, non lentè quidem, aut remißè cum eodem Borromeo, atque etiam cum Vitellio, te oro, atque obsecro; ut quàm primum opportunitas detur, testatum apud utriusque eorum animum relinquas, quicquid officij, beneficij, & honoris in me ipsi contulerint, te id existimaturum eos in te ipsum, atque in rem tuam contulisse: ego uero, quæ ab illis tuo rogatu impetrabo, omnia mihi à te tua sedulitate summaque humanitate tributa putabo. Vale.

IVLIVS PERVSCVS PAVLO Odescalco pro Auditore Cameræ Apostolicæ Locumtenenti.

25

S*CRIPTVM mihi est à meis; te, postea quàm ipse ab Vrbe discesserim, nulla fuisse insolentia, nulla immanitate meorum fratrum, quos unus tàm diù mirifica animi æquitate sustineo uexatores ætatis meæ uel ab officio, uel à pietate in mea causa deterritum. Quod quidem perspicio non esse alienum à præclaro illo iudicio, quod semper feci de tua uirtute, deque optima tua in bonos*

omnes

omnes uoluntate, quæ me ad te summè obseruandum iam, atque colendum pridem cohortata est. Quapropter maximas in primis Deo gratias debeo, qui à te talem causam agier, talemq; controuersiam distrahi uoluit; quæ expeditissimum istud iudiciũ desiderabat, uiri nempè peraccurati, præsidis integerrimi, & iudicis uerissimi. Non obtundam iam te pluribus distentum præsertim quotidianis occupationibus. Tantum à te summis precibus contendam; ut me tandem dignum ducas, qui id in causa mea factum primis meorum literis percipiam, quod & tu optimi iuris propugnator nunquàm non soles, & ego nunc hoc munus gerens in alienis causis etiam, atque etiam facere studeo. Vale.

IVLII PERVSCI
PATRICII ROMANI
EPISTOLARVM
Liber Tertius.

IVLIVS PERVSCVS, N. BORromeo Sanctæ Rom. Eccl. Card.

26

TSI *mihi ad te crebro confugienti, crebroq; a te multis, & claris uiris de me rogãtibus opẽ petenti tua adhuc desideranda sunt beneficia, tamen ex Pompeij Columnæ uiri præstantißimi sermone, atque hortatu, qui mehercule testis est tuorum ornamentorum locupletißimus, non potui mihi non summè persuadere; quin tuum nomen, ac studium de integrò implorans sim aliquando tantæ humanitatis, tantæq; liberalitatis, quantam de te ipse aßiduè prædicat, præclarum specimen ex eis officijs capturus, quibus me nunc complecti potes; præsertim cum nihil à tuo munere, à tuis præstantißimis moribus, tuaque amplitudine, quæ magno potißimum pietatis præsidio firmanda est, disiunctum poscam: nihilque tam altum, atque magnifi-*

magnificum quod non mea tenuitas ferat, suscipiã; & ijs ipsis præterea de rebus, de quibus te nunc ro go, maximi, & grauißimi etiam homines cum rogare tum rogari solent: Sed quando aduentat iam dies creandorum hic magistratuum, in quibus non unusquisque probandus est ex suffragijs potius, nostroque ex perturbato urbano more, quàm uel ex Pontificis imperio, uel tuo ex electißimo iudicio; arbitratus sum hoc tẽpore nec tibi promptius, ac paratius ad tuam in me exercendam liberalitatem, nec mihi honorificentius quicquam, atque cõmodius ad eam fruendam euenire posse; quàm si & commendatus à te diligenter spectatißimo omnium uiro, cuius permagni semper duxi uerborum pondera, & comprobatus tua, tuique optimi, ac sanctißimi Auunculi auctoritate, & sentẽtia in illum ordinem hac prima renunciatione legar, quem uestræ nobilitatis splendor, uestri altitudo animi, & meæ maturitas ætatis requirit. Ad hoc si te, siue Pontificem ipsum non officium, non tanta mea fides, meaque ulla merita, Christiana tamen charitas, difficilis uitæ conditio, in qua uersor ob grãdem filiorum numerum, & ea demum, quæ à uobis præstanda est mihi Christiano homini uestræ probitati concredito, cura, & sollicitudo debet stimulare. Non iam quæro, Vir Summe, per uos me hisce honorum insignibus ornari: sed inclinantem erigi, constantißimum in fide erga uos confirmari, nec nõ

 domesticas

domesticas meas difficultates, quas nullo modo uitare possum uestris interdum beneficijs, pusillaque illarum opum sustentari, quas uobis ex florenti principatu ad subsidium impotentium, ad tutelam miserorum parandas putastis. Hoc ego ab æquissimo Pontifice, attentoque Pastore, hoc à te imagine uirtutis, clementiæ, ac liberalitatis suæ peto nunc, & contendo summis precibus. In hoc præcipuè tuam mihi operam, gratiam, & auctoritatem aduoco. Vale.

IVLIVS PERVSCVS N. BORromeo Sanctæ Rom. Eccl. Car.

27

Q*VAM sit sui, & suorum maiorum similis Archiepiscopus Columnæ pietate, studioque in omnes, ac animi magnitudine; quàm etiam parem uerbis uitam agat: uel ex hoc facilè intelligi potest: Optaram superioribus diebus me auctoritatis, & patrocinij tui apud summum Pontificem magnopere indigentem à tali uiro tibi commendari; quoniam diligentiorem, atque ardentiorem eo in te obseruando, colendoque inueni neminem: qui simul ac neque uitandas, neque effugiendas petitiones, meæque uitæ rationem accepit, non recusauit; quin me sibi fouendum*

uendum, ac tuendum susciperet: omniaque mihi de te tuaque liberalitate ita prolixè recepit, & ultrò pro sua, qua excellit bonitate, propensaque benè de humano genere merendi uoluntate pollicitus est; ut cum ex tuis uerbis tandem collegerit, non id pendere tam tuo, quàm ex Pontificis arbitrio, quod pro me petierat, ac laborarat; meque propterea non esse fructum ex sua commendatione ullum hoc tempore percepturum; uoluerit re, atque usu comprobari, se mihi nihil de tot præstantissimis tuis ornamentis, quæ ipse assiduis in cælum laudibus effert, frustra recepisse. Quo nomine tanta is me animi ægritudine, quanta fueram affectus ex iniquo, & singulari in me fato, mirifico munere leuauit. Redegeram enim nudius quartus pecunias ex suis uenditis frumentis, quæ mihi ad eius domesticarum rerum usum erant conuertendæ; ducentos aureos nummos ex ea summa detrahi, mihique uniuersos remitti, & dono dari iussit. Quod quidem in me liberalitatis genus incredibile, ac propè diuinum; ut non possum non suspicere, non uehementer admirari; sic neque de illo non sæpè, non palàm commemorare; præsertim cum qui uix parare ea, quæ sibi ipsi ad cultum, & uictum suppeditent, qui uix nunc exire alieno ære potest, quod nō libidine, nō delicijs, nō superuacaneis apparatibus: sed religiōis reiq; Christianæ publicæ reparādæ studio

contra-

contraxit; is propulsare ab industrijs, & laborantibus hominibus calamitatem; sustentare is ex suis angustijs tenuitatem illorum studeat, & contendat. Præclarum quippe uirtutis specimen, certissima sunt hæc Christianæ probitatis argumenta, nec non solida, atque insignia perpetuæ in te tanti uiri obseruantiæ, ac beneuolentiæ indicia qui quasi æmulus, & comprobator laudum tuarum adductos in spem, & expectationem tui præsidij non deserat, labentes, opemque petentes excipiat corruere non sinat. Hæc cura, & cogitatio, Pater Amplißime, facit principes uiros omni honore, & amplitudine superiores: is summus est Christiani nominis splendor, summa est dignitas,ueraque amplitudo, quæ alienæ salutis procurationem sequitur: non ea, quæ ab hominibus nostri seculi uoluptatibus, exquisito corporis, & cubiculorum culto, in primisque bene plenis, ac refertis nummarijs thecis penditur: nō quæ oculos fulgore purpuræ permouet. sed quid nunc hæc ad te, miraberis: Non eo spectat mea oratio; ut uel aliundè petenda tibi esse uirtutis exēpla, cui domi præclara, atque illustriora proposita sunt, uel te meijpsius charitate ad tuam in me exercendam humanitatem, & liberalitatem putem stimulandum, atque excitandum. Non enim me latet eum te esse, qui subieris istius onera Senatorij muneris, probata sanctißimo tuo auunculo grauitate, industria, uitæ innocentia, æquitate animi,

& mode-

& moderatione tui; ut diurnas, nocturnasque uigilias, & labores tuos omnes ad spem diuini honoris, cælestiumque commodorum dirigas; ut nec fides porro tua, nec diligentia, nec pietas illa, quæ non in uerbis solum, sed in factis multò magis, & operibus requiritur, ab ullo desideranda sit: Sed quando sic habeo persuasum, te studiosum ualdè actionum illius, & contentionum, illumque præterea in tuo ære iam esse; arbitratus sum non posse tibi iucundiorem nuntium deferri; quàm, ut facta hominis tibi perquàm addicti tuis optatis respondeant. Itaque hoc mihi sumpsi primum; ut certiorem facerem te de singulari uirtute, deque optima eius in Christianum genus uoluntate; deinde, ut tibi gratuler ex animo, qui tantam tuæ clarissimæ familiæ accessionem feceris, & gratias, quas possum non agerem solùm, sed referrem; cum causam illi tam opportuni in me beneficij dederis. Relatas nãque, ac redditas à mea tenuitate tu, qui uir es summus, & magnitudine animi præcellens, existimabis; cum intelligas neq; iniectam mihi de tua humanitate spem, extenuatam, neque me ulla re esse deterritum; quin te patronum unum, atque intercessorem apud benignissimum Pontificem adoptem, te appellem, tuum auxilium iterum, ac sæpius implorem. Vale.

IVLIVS

IVLIVS PERVSCVS PAVLO Spinello Suo. S. P. D.

28

SVPERIORIBVS diebus cũ διαῤῥοίᾳ laboraſſem, plures ad uos miſi literas, atque ad te potiſſimum, qui me latinis uerbis per literas ſalutaueris: Verum cum nullas iam à uobis tam diu acceperim, in illam opinionem facilè coniectura ducebar, neq; meas ad uos admo dũ crebras, neq; ueſtras ad me fortaſſe raras fuiſſe fideliter perlatas Quod cuiuſmodi ſit in aliud tem pus differã. Id tantum ego optime curabo; ut omnis mea in ſcribendo diligentia, atq; induſtria. quoad li cuerit, uel per locorũ interualla, uel per tabellarios uel per moleſtiſſimos, atque ærumnoſos, quibus hic præmor labores, cumulate in poſterum præſtetur. Tibi interea ſic perſuadeas uelim, me nũquam fuiſſe tam agreſti ergà uos, immaniq́ue animo, inq́ue meam præcipue Hortenſiam, cuius perſæpe deſide rio æſtuo; ut quempiam ad uos aduentantem prætermiſerim, cui literas non dederim; nec potuiſſe præterea maius mihi in præſentia, ſcribendi ocium comparare; præſertim cum iam alteris meis tuæ ſatis putem illi epiſtolæ factum, in qua non ſolùm ſingulare quoddam erga me beneuolentiæ ſtudium, ac periucundum fidelitatis tuæ indicium ergà res noſtras tibi concreditas; ſed te etiam incredibili quaſi cupidi-

si cupiditate ardere perspexeram; ut ad eos libera lium artium cursus animum intendas, ad quos, quando ex ipsis uberiorem fructum, insignioremq; laudem, quàm ex medica tua facultate adipisceris, tantopere semper, ac peramãter hortatus sum. Perge itaq;, mi Paule, & enitere; ut spes mea de tua fide, deque hac illustriori uirtute in dies fiat erectior; utque magnum ex tua opera, & obsequio mihi absenti, ac patri tuo languenti commodum, atque ornamentum accedat. Ego, quando sic faueo tibi, ut Mario meo, quem ipse habeas commendatũ oro, quando sic in tuis laudibus acquiesco, ut illis me quoque existimem ornari, te hortabor denuo, & sæpius admonebo, ut tantam opportunitatem, in qua es, instare, ac urgere iterum, atque iterũ, non desistas. Vale.

IVLIVS PERVSCVS, ANGELO Lascaro. S. P. D.

29

VIGINTI *iam sunt anni, cum amicitia, & consuetudo inter nos intercedit; quorum superiores propè octo assidua fuimus beneuolentia, & familiaritate unà coniuncti, reliquos uerò duodecim postremos, nescio si uel temporum uarietate, uel fato fortasse in me iniquo nullis fuerit à te amicitia ipsa aut beneuolentiæ, aut amoris officijs culta, sed quorumcunque potius*

amicitiæ iurium obliuione uiſus es tu amicitiam exercuiſſe, quẽ, ut ſcis, habui mihi totũ in medullis hærentem. Quod quantum impertierit mihi uacuo quidem ab huiuſmodi culpa, doloris, & mœſtitiæ Deus apprimè nouerit, qui animorum eſt inſpector. Nunc uerò dum illam in opinionem facilè inducebar, te iam ab illiuſmodi errato ad priſtinam noſtram coniunctionem fuiſſe reuocatũ: te inquàm, uideo deterioribus amicitiam ducere conditionibus. me enim tam diu hic in anguſtijs uerſatum, moleſtiſsimisque aſsiduè huiuſce iuriſditionis occupationibus diſtentum, longo iam metu, longaq; Turcarum obſidione circumuentum, & corpore præterea non ſatis commode ualentem nullo tuorũ uerborum nuncio adhuc ſalutaſti, nullis tuis conſolari literis, nullo benignitatis, aut miſerationis genere proſequi abſentem conatus es. Quapropter, ò Laſcare, ſi cogitare in me humanius, atque amabilius, quàm ſuperioribus temporibus uolueris: ſi me dignum tua olim inſtituta amicitia, ſi me quandoque amicorum miſericordia, ſi deponendam denique tibi hanc in me animi aſperitatem æquum eſſe duxeris, ſuſcipe quæſo hoc tantulum in te oneris, ut ego, qui te antea, ſupra amicos omnes amaui ſemper, & colui, neque tui, neque tuarum literarum deſiderio tam miſere, tam diu ardeam. Vale.

IVLIVS

IVLIVS PERVSCVS MARCO Cornelio S. P. D.

30

TAM est insignis, & spectata Cardinalis tui amplissimi uirtus, tam excellens eius erga suos familiares studium, ut homines non minus in eorum, qui secum propinquitatis, & affinitatis uinculo sunt coniuncti, quàm in sui ipsius amorem impulerit: tam magnum denique is obseruantiæ onus mihi imposuit, cum me sua gratia, suoque patrocinio fouendum, ac tuendum susceperit, ut nulla magis fortunæ contumelia fuisse me oppressum sentiam, quàm quod flagrans cupiditate incredibili, ut uitam, ac fortunas meas omnes pro eius splendidissimo nomine effundam, huius tarditatem occasionis etiam nunc expectem. Quapropter non debes, Marce ornatissime, ullam in admirationem adduci, si te nunc orem, atque obsecrem, ut me quoque unum post hac in tuorum domesticorum numerum ascribas, inque tuam familiaritatem recipias: cupientem quidem illam quotidianis officijs colere: Quod cum feceris, neque deflectes ipse de tanta humanitate Cardinalis, deq; eius contentione, & cõsilijs, non desistam ego illud te in præsentia pro mea fide, meaque ueteri in uestram familiam obseruantia per literas monere; ad quod tamen satis per te incitatus, atque idoneus uideris;

uideris; ut te adolescentem iam magnæ indolis, optimæ spei, tantæ eruditionis, tantæq; eloquentiæ, quantam semper sum arbitratus potuisse ex clarissima illius officina exire, cuius te in disciplinam parens tuus prudentißimus credidit, & commendauit, dignum cum Cardinalis hominis propè diuini tum nostro singulorum de te iudicio, atque expectatione præstes; uelisque tandem pro tui generis, animique præstantia, eò morum, & doctrinæ conniti, quò pauci, aut nemo potius nondum peruenire, sed nec aspirare quidem potuere. Vale.

IVLIVS PERVSCVS GVIDO Ascanio Sfortiæ Sanctæ Ro. Eccl. Car.

31

NON sum ueritus mittere ad te huiusmodi pauculos fructus mei uenatus nuper in hac, qua nunc fungor iurisditione captos: Namque uiri præcellentes magnitudine animi tui similes, qua esse in suis augendis, atque ornandis hominibus humanitate, & liberalitate contendunt, eandem etiam solent in accipiendis eorũ munusculis egregiè, atque hilarè præstare: Quod quando ego à te in præsentia magis spero, quàm opto, illud tantum Te orare non desistam summis precibus, ut mei absentis, meæque in te tantæ fidei, perpetuæque obseruantiæ memoriam serues. Vale.

IVLIVS

IVLIVS PERVSCVS RAINV
tio Farnesio Sanctæ Romanæ Eccl. Car.

32

MAXIME angerer, & sollicitus essem (Pater amplißime) quòd ex eo tempore, quo me ad Vrbem recepi ex iurisditione, qua nuper fungebar, nihil adhuc eorum à me officiorum in te profectum sit, quæ tibi, & tuæ uirtutis insignibus debentur; nisi & tua summa prudentia admonerer, te minimè omnium ignorare, quàm parum sibi temporis attentus quisque pater familias poßit ad officiorum cultum comparare, & mei animi conscientia sustentarer, cum neque obliuio nostræ in te ueteris obseruantiæ, neque inhumanitas, aut negligentia quidem ulla tardauerit animum meum. Quam ob rem non uideo, quid ipse nunc debeam explere officium meum ullo, aut uerborum ambitu, aut excusationis genere; præsertim quando, & mihi cum optimo, ac benigno Principe, & tibi cum homine potißimum eo agendum est, qui uel tuam, uel tuæ totius præclarißimæ familiæ gloriam, ac decus mente, & cogitatione aßidua complectitur. Tantum igitur à te peto, quod mihi pro tua omnium sermone celebratißima humanitate petendum est; ut quam persæpe

immitaris maximorum principum consuetudinem in tuis ornandis, atque augendis familiaribus, quibus ampla datur facultas te aßiduitate officiorum prosequendi, eandem uelis in amplexandis, ac fouendis ijs retinere, qui aßidua etiam, & incredibili ardent cupiditate, ut pro te, tuoque splendidißimo nomine uitam simul cum fortunis omnibus effundant: ducasque nullum esse officium, nullumque tam singulare studium, quod poßit cũ hoc tui percupido, atque obseruantißimo animo meo conferri. Non enim Deus ipse, unde tu soles tuorum factorum petere exempla, magis grata, magisue decora hostia, quàm paratis, & flagrantibus animis placatur. Vale.

IVLIVS PERVSCVS SEBASTIANO Vantio Pro Auditore Cameræ.

33

S*VPERIORIBVS temporibus, cũ tibi rei iudiciariæ facultas data esset, tuam ego, & meæ uxoris fratres omnibus in rebus nostris, quæ tua gratia, & auctoritate eguerunt, beneuolentiam erga nos, & humanitatem egregiè experti sumus: nullum enim à nobis ex tuo illo munere, quod eo tempore sustinebas, passus es, iustißimi, ac beneuolentißimi hominis officium desiderari: sed tamen hoc recente merito, & studio, quo tibi Sertorium in perpetuum deuinxisti, dando*

sti, dando de eo apud amplißimum Cardinalem Perusinum præclarum tui iudicij testimonium, ità nos unà omnes ad incredibilem tui colendi, & obseruandi cupiditatem excitasti, ut nihil tam nobis enitendum omnibus nostris facultatibus in posterum arbitremur; quàm ne te huius de illo iudicij, & tuæ erga nos amicæ uoluntatis unquàm pœniteat. Curasti sanè probè, & peramanter; ut huiusmodi iuuenis opera, fides, & eruditio poßit pulchrè elucere in causis, & negotijs tam eximij uiri, & Cardinalis, qui ad amplexandas uirtutes uisus est nullo non tempore, à natura apprimè constitutus, quemque ego iam diù uel propter singularem eius prudentiam, animique præstantiam, uel propter commemorandum sui patrui nomen, qui me tunc aßidua familiaritate implicatum tenebat, colo, & obseruo. Perge igitur, humanißime Vanti, fauere ingenio, fauere industriæ iuuenis gratißimi, non indiserti, & porrò expleturi omnem desiderij nostri expectationem. Suscipe curam minimè alienam tua uirtute, tuaque probitate. ijs namq; studijs, in quibus Christianis uiris admodum elaborandum est, dignum laborum præmium, uitam immortalem consequeris. Vale.

IVLIVS PERVSCVS, IACOBO Dcimio Hangicnſi.

34

*T*ERTIVM *iam diem tuas nõnullas accepi literas, quas quidem non ſine magna cura, non ſine mediocri mœrore perlegi; cum mihi argumenti non nihil dederint, ut ad te pro mei officij munere literas eodem ipſo, quo tu ad me ſermone, ſcriptas mitterem; cumq́ue illud quoque ducas futurum de noſtro Creſcientiano negocio, quod de Caietano. Sed amabò te (mi Iacobe) quid ego rebus ijs omnibus, quæ uel ad prudentiam, uel ad eruditionem ſpectant, orbus plane, & urbanis aßiduè diſtentus occupationibus de beo tibi longe multorum hominum uirtute, & ingenio præſtantißimo latinis uerbis obſtrepere? ſatis equidem tuis elegantißimis literis reſpondebo, cum limatulas, atque elaboratas tuæ orationis ſententias, cum floſculos, & concinnitatem tuorum uerborum, cum accuratum denique, ac diſertum dicendi genus, tuiq́ue ingenij lumina ualdè, & ſæpe carpam, atque delibam. Quid porrò mærere? non ne amico uidebor officium, & pietatẽ præſtitiße; ſi ullam hactenus temporis partem non deſtiterim contendere omni mea cura, induſtria, cogitatione, ſtudio*

ne , studio ; ut eas , quibus nunc uideris affectus , & afflictus difficultates , subleuarem. Itaque siue perdoctæ tuæ epistolæ uberioribus literis , ac luculento sermone minus adhuc responderim , siue desiderio ; quo ipse ardes , nequiuerim satis ex utriusque nostrorum sententia facere ; quæso nè me inertiæ , nè me lentæ uoluntatis crimine accersas ; sed id omne potissimum cum inscitiæ planè scribendi meæ , crassæque mineruæ , tum horum temporum iniquitati , attribuas . Vale , & tuum interea nomen , atque doctrinam non desistam apud nostros homines , cum facultas dabitur meo testimonio , meoque iudicio , quantulumcunque sit , comprobare . Vale .

IVLIVS PERVSCVS MARCELlo Pallono. S. P. D.

35

CVM fructum nostræ necessitudinis , qui ex usu & communicatione sermonum internos percipi uberrimus solet , animo , & memoria persequor ; ita magnum mihi tui relictum desiderium sentio , ut quando à cogitatione , & dolore me nequeam auocare , tantulum huic temporis epistolæ non habuerim , quo tu a me cumulatius , ac sigillatim , ut optaram , de tanta mearum literarum tarditate , deque

meo statu certior fieres. Itaque tantum illud nunc habeto, me hic fungi sat honorifico, & illustri munere; adeo tamen negocioso, adeoque meis impari uiribus, ut propter uel molestos, ac ærumnosos, quibus premor assiduè in iurisditione labores, uel longam Turcharum obsidionem, qua nondum liberati uidemur, noctes plures, ac dies perincommodè ualuerim. Qua de re, mi Pallone, si me post hac aut pleniorem, atque uberiorem ad scribendum, aut animo, & corpore ualentiorem uolueris esse; fac imprimis nullum prætermittas mei absentis iuuandi, & leuandi locum: fac deinde intelligam eadem futurum te erga meas res domesticas, & uoluntate, & beneuolentia, qua semper fuisti: quam quidem, si alia unquã in re, in hac ipsa maximè flagito; ut mihi de nostris rebus urbanis aliquid tuis literis significes. In quo quàm gratum mihi sis facturus tum absenti, tum solicito non conabor tibi exponere; cum tu id per te satis cognoscas. Vale, & amplissimo Bellayo, quàm primum tibi facultas dabitur, multam à me salutem dicas oro & obsecro.

IVLIVS PERVSCVS IVLIO Herculano. S. P. D.

36

ON *est, (mi Herculane) huius oneris, quo nunc premor, singulas causas mearum literarum cum tarditatis, tum breuitatis*

uitatis ad ſingulos amicos per ſingulas literas deferre. Nam neque munus, quo fungor tam negocioſum, neque horum locorum interualla id ferunt, neque mihi, tametſi amicorum cupidißimo licuit adhuc per impiam Turcharum claſſem animum ad literas ſcribendas applicare; cum ipſi ad nocendum populis hiſce meis præſentes uires etiã nunc habere uideantur. Qua de re ſi pluribus amicos in præſentia uerbis non expleam, quæſo und omnes, atque enixius obſecro, ut meam ipſi uicem in hac re ſuſtinentes, ad oblatam iam rationem ſe referant. Vale.

IVLIVS PERVSCVS IOANNI Antonio Clario.

37

NON *obliuione amicitiæ noſtræ, quàm mihi perpetuò ſeruandam propoſui, ſerius ad te do literas, ac Romæ fueram pollicitus; ſed cùm tam moleſtißimo, ac negocioſo fungar munere, meiſque longè diſpari humeris; ut ex aliorum uoluntate meæ uniuerſæ pendeant planè actiones; nequeo mihi aliquam partem temporis ad meorum amicißimorum commodum, & conſolationem comparare; nec id quidem propter arduam dumtaxat, quam ſuſtineo iuris reddendi prouinciam; ſed quòd labore admodum corporis, diligentiaque incredibili aſiduè contendo; ut hos meæ curæ, & fidei commiſſos popu-*

los ab impijs Turcharum manibus aliquando expeditos reddam. Quare (mi Clari) faciat quæso meæ tarditati medicinam tua prudentia, tuus amor, tuaque optima uoluntas. Vale, meq; scias in desiderio esse aliquid iam audien di, & de te, & de rebus urbanis & de Herculano, ac de Pallono in primis, & de Cæsareo nostro: cui quando ad tam celebratum uirum aspirare meæ non audent literæ, plurimam dic meo nomine ex his ipsis literis salutem.

IVLII PERVSCI PATRICII ROMANI EPISTOLARVM

Liber Quartus.

IVLIVS PERVSCVS RAINVtio Farnesio Sanctæ Rom. Eccl. Card.

38

Non fert (Pater Amplissime) aut præmissa tibi nostrarum distrahendarum controuersiarum potestas, & auctoritas, aut perpetua tua in hominibus tuendis consuetudo; tuaque magna existimatio: ut mihi iam amplius per te domestica, & intestina crudelitate sit laborandum, præsertim cum ego, si ulli ex tot sapientissimis tuis collegis causa mea commissa foret, ad te potissimum, qui de omnibus gentibus optimè mereris, confugissem; ut eum mihi per quàm propitium redderes. Itaque non possum non de integro tuam fidem, & conscientiam implorare; in qua una acquiesco, non te uehementer rogare; ut iam de meis miseris rationibus decernendum cures: uelisque tam mihi, immò potius mihi præstare pie-

tatem, meisque liberis, quibus nihil est egentius, quàm meorum cuiuis fratrum; quos nullæ horum lacrymæ, nulla adhuc obsequia, aut officia: nulla demum misericordia potuit mouere. Certè negociosam, & molestam prouinciam suscepisti; dignam tamen tua humanitate, dignam Christiano studio: porrò neq; disiunctum negocium à uestro Senatorio munere Põtifex Maximus tibi detulit. Vale.

IVLIVS PERVSCVS HOSTILIO Hectoreo S. P. D.

39

AD eas literas, quas ego ex tuo mandato proximè misi diligentißimè scriptas ad Taliacozzi Prætorem, permultæ etiam pro eo nec uulgares quidem additæ sunt commendationes meæ, tum apud nonnullos intimos Marci Antonij Columnæ familiares, qui itidem in eius eisdem locis funguntur diuersis iurisditionibus, tum apud præstantißimam mulierem Orintiam Pompeij Columnæ uxorem; quæ cum iter factura Taliacozzio ad alia loca, uoluerit hic sub meis pauculis tectis familiariter recipi; nõ recusauit suscipere ex meis multis precibus huiusmodi propugnationem rei; quæ quidem studia, & officia mea possunt spẽ tibi afferre tui Angeli recuperandæ salutis; præsertim cum nihil tam insignè appareat nostris temporibus, quàm clementia, & liberalitas ipsius Marci Antonij.

ci Antonij. Vale mi Hostili, teque oro, ut nusquàm cesses maximam mihi tuarum rerum fidem habere. Vale.

IVLIVS PERVSCVS HOSTILIO Hectoreo S. P. D.

40

I. eam inter nos arbitraris constitutam iam esse amicitiæ necessitudinem, quam & uetustus noster amor postulat, & ardens mea tuorum studiorum cupiditas meretur; æquum ducas non solùm illam sancta, & mutua esse à nobis uoluntate tuendam; sed utrumque nostrum debere alterius ope, & consilio in his, quæ usus affert quotidianus, ita uti, ut eiusdem amicitiæ officia non uerbis tantum, sed factis etiam, ac rebus ipsis usurpemus. Cum igitur proximè transactis mensibus facturus essē huc ab Vrbe digressum magnis itineribus: nihil à te maiore studio, ardentioreque animo contendi, quàm, ut debita Christo, amicitiæque charitate, ac fide meum amplecti conareris filiolum: tuoque illum amori, & uirtuti concreditum labi admodum in puerilibus non sineres; nec non optimis moribus, disciplinaque, & eruditione, qua tu multis bonarum artium professoribus facilè præstas, apprimè instituendum curares. Id mihi te non prætermissurum pro tua summa humanitate etiam atque etiam recepisti, literasque

rasq; interdũ hac de re missurũ non recusasti. Horũ alterum si quidem adhuc acciderit, nescio, alterum minus accidisse scio; cũ nullas porrò à te literas de re ulla habuerim, quæ me aut certiorem facerent, te iam in pio huiusmodi officio esse, aut in spem non nullam præcipuè adducerent, tuam iam diù à me exoptatam nauitatem, in qua multa spes, multa mei absentis innititur fides, non defuturam puerulo. Quo circa si senseris potuisse hactenus mihi à te uel amici, uel Christiani hominis munus præstari; fac me obsecro non esse in tam longo huius tuæ percipiendæ uoluntatis desiderio; nec patiare illam ad me consolationem ex aliorũ literis peruenire, quam ego longè maiorem ex tuis mihi periucundis capere possum. Vale.

IVLIVS PERVSCVS NICOLAO, Ioanni Paulo, & Octauio suis fratribus.

41

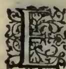
M*VLTA me nunc ad uos cupientem exarare hæc ipsa planè cum impediunt, tum dehortantur: Primùm impedit me non mediocris laßitudo, qua ita quidem laboro propter ardentißimas pluuias, quæ me aliquantulum fregerunt, & itinera deuia, quibus nos profecti sumus Neapolim in profunda nocte; ut neque mens, neque corpus, neque calamus ipse satis esse in officio queat: deinde illud quoque dehortatur me*

potißi-

potißimum, quòd cum ipse huc peruenerim duodecimo Cal. Decemb. tertia, & uigesima eius diei hora, nullum mihi ad uos tam pauculo tempore potuit de noua ciuitate scribendi argumentum suppeditare; atque eo maximè, quòd id temporis totum, quo uti ad arbitrium meum potui, nec in his reddendis literis, quas mecum attuleram, nec in his salutandis magnatibus mihi satis fuit. Qua propter non debetis ullam in admirationem adduci; si nunc breui ad uos scribam; quibus, & si meas quascunque res commendatißimas esse sciam; nequeo tamen eò usque calamum sustinere; quin uobis omnibus ego iam amori indulgens nostros puerulos, & suauißimam Hortensiam unicè commendem; quorum aspectu cum caream in præsentia, & pungit me summoperè, & doleo mirificè. In his, quæso uos fratres atq; obsecro nitamini omni cura, omni fraterna fide, & charitate; ut æstuãs tãdẽ omniũ uestrũ desiderio, possim uestris erga illos studijs, & officijs lætari. Valete fratres, & à me salutẽ nostris omnibus reddite.

IVLIVS PERVSCVS QVIBVSdam suis affinibus. S. P. D.

42

C QVANDO *me putastis uel absentem uel præsentem sine uestra opera, & sine uestris literis, mea*

ris, mea primùm ſpe Deo dicata, meaque deinde Hortenſia ualente, non potuiſſe uiuere? O miſeri, qui cum ueſtras res, & rationes neque iudicio, neque præſidio iuuaſtis unquàm, audetis me liberè dicendi facultatis arguere; non iniqua excogitantem, commodis amicorum permaximè ſtudentem, uera ſemper cum magna uniuſcuiuſque charitate, non ficta, nō inania prædicantem, honeſta demum, atque etiam uiro digna nauare proprijs neruis contendentem. Colligite iam uos ipſos ò inſigni macula, turpiſsimaque ignominia notati homines: Cohibete teterrimas cogitationes iſtas, & ueteros ueſtros mores nouis conſilijs, & accuratioribus commentationibus. fruſtra enim nituntur ij, qui obtuſis auribus criminatione, præcipites in me feruntur, qui me in hominum inuidiam uocant, quique meum nomen peruerſe diminuere ſtudent. Nam & Deus ipſe, qui mentium benè ſentientium inſpector eſt, recti animi mei contentionibus nullo non tempore fauebit; & Hortenſia quidem ipſa ueſtri nunc mihi muneris uicem præſtans tantam imprudentiam, tantam immoderatam ueſtram inhumanitatem ſua in mei abſentis res nauitate uincet. Valete.

IVLIVS

IVLIVS PERVSCVS ALEXANDRO Farnesio Sanct. Rom. Eccl. Cardinali.

43

ETSI id accidit, quod mihi maximè fuit optatum, ut & episcopus noster tuo, tuique præclarißimi fratris Ranutij studio, atque opera in pristinam dignitatem restitueretur, & Ranutius ipse fuerit nobis non inuitis de rerum familiarium controuersiis arbiter à summo Pontifice datus, tamen hoc tempore ita magno, ità incredibili uersor in mœrore propter uel illius opinionem, quæ in dies fertur in deterius, uel Cardinalis tui perlongam iam inferenda sententia deliberationem, ut medico mihi ad salutem diligente, ac nobilißimo utendum sit. Quapropter accedo nunc curandus ad te, Farnesi spectatißime, qui præsertim consuesti ægris mederi, iacentes excitare, & petentes medicinam sanare. In tuam fidem, & pietatem confugio, quam non es passus ab ullo unquã ex Christiano ordine desiderari: altera in consilijs præstandis optima, & mira: altera in hominibus iuuandis summa, & constanti omnium sermone celebratißima est. equidem de fratris tui tarditate querimoniam prorsus non habeo. eius enim tanta est ornamentorum præstantia, ut quasi æmulus ipse, & comprobator laudum tuarum emineat nunc

in tot sa-

in tot ſapientißimorum patrum conſilijs; ſed que ror nimirum cum fortuna hoc nomine; tùm quòd qui antea ſperaſſem, quæ ueſtra eſt humanitas, & beneficentia, meam tenuitatẽ ex magnificẽtißimis, infinitisq́; ueſtris ſumptibus ſuſtẽtari, ea mihi gra tia in præſentia fuit minus tributa; quæ poterat hoc quidem tempore, & me æquißimi uoti compotẽ efficere, & illum iuſtitiæ, animorumq́ue conſenſio nis ſtudioſißimum, quemadmodum ſemper fuit, oſtẽ tare; tùm quòd idem aut grauißimis occupationi bus diſtentus, aut moleſtia potiùs Peruſcorum le uitatis affectus uoluerit rebus non dum cumulatè auditis negocium ſibi, ac ſuo excelſo iudicio concre ditum, ſummaq́ue manu explicandum lento admo dum homini, & ocioſè gerenti dare. Quo circa (Pa ter Amplißime) cum uos duo ſitis, qui nominis, ac nobilitatis ſplendore illuſtratis Sanctum Apoſto licum Senatum, qui porrigere omnibus, ac ten dere lumen ingenij, & conſilij ueſtri nunquam deſiſtitis, cumq́ue demum ſitis, in quibus ea in ſunt omnia, quæ in maximis, ac optimis uiris po ſtulanda ſunt; non me hominem ueſtræ præſertim clarißimæ familiæ perquàm addictum à ſuo portu, ſuoq́ue profugio, ueſtra prolixa, beneficaq́ue ab ſterreat, neque excludat natura; ſed ità occurrat diù iam domeſtica crudelitate laboranti; ut magis prædicanda, quàm optanda regia Farneſiorum pro bitas ſit. Cauſa mea non modicùm per ſe inſtructa

eſt; cum

est; cum tot iam dictis de ea sententijs omnes ad unum iudices assensi sint; cumque praeterea satis multos annos ipse in bonis extiterim. Testium pol, quos habeo tam honestae, tam miserandae causae locupletissimos, neminem huc adduco, omnes omninò missos facio: sed solam cum tui Ranutij fidem, & conscientiam, in qua plurimum acquiesco, tum tuam illam in ei me commendando sedulitatem, & misericordiam imploro, quae te cunctarum rerum potestate, & dominatu dignissimum non solum gloria, sed sempiterna augebit beatitudine. Vale.

IVLIVS PERVSCVS ALOISIO Concelio Sanctae Rom. Eccl. Card.

44

TVIS iucundissimis, atque humanissimis, immò etiam salutaribus literis Quinto Idus Aprilis ex Vrbe datis adhuc non respondi (Pater Amplissime) quoniam ego loborans tũc infirmissima ualetudine in lectulo nec corpore satis, nec mẽte cõsistebã. Nũc autẽ cũ Dei in primis cõcessu melius mihi sit, nõ sum arbitratus quicquam magis ad me in praesentia spectare, qui te tam diu colo, & obseruo; quàm corrigere iã aliquo literarũ genere iustam hanc meam tarditatem, nec supersedere amplius officio rescribendi; praesertim cùm per illam incredibilem uoluptatem,

qua ex tuis literis fui affectus, refertis quidem humanitatis, amoris, & suauitatis, sentiam mihi quasi in immensum crescere in dies singulos inco lumitatem. Quid enim mihi in illis iucundius, amabilius, aut tua dignius dignitate accidere potuit: quàm intelligere te tantum uirum, & Cardinalē in studio esse, ac desiderio non nihil de mei tam tenuis, ac certe fidelis, & tibi perquàm addicti hominis statu pernoscendi, teq́ue munusculum nostrum ad usum tibi domesticum missum, ita grato, liberaliq́ue animo accepisse; ut eius exilitas minimè tegenda sit nobis idonea, uel temporum, uel locorum excusatione. In tuis literis non modò benefici patroni, ac domini uoluntas, & studium; sed optimi parentis cura quædam expressa uidetur. Quæ quidem omnia solida sunt, & perspicua tui magnitudinis animi, & Christianæ probitatis indicia. Quæris igitur (Vir spectatissime) quid me causæ potissimum in hæc loca compulerit; quæ nunc sit uita nostra; quæúe nostri status conditio, & quo in genere occupationem uerser. Certè non repetam altius initio; neque singula persequar: tum quòd uereor ne grauissimis tuis occupationibus intempestiuus interueniam, tum quò d spe maxima ducor, posse me tecùm primo tempore, quàm plura huiusmodi familiariter percurrere. Breui tamen sic accipito. ego ad has regiones speciosis causis libenter conuolaui: & quam nunc sustineo iud i cij exercendi pro-

di prouinciam non inani consilio suscepi, & profes-sus sum. Primùm quidem, ut oculos ab istis urbanis miserijs planè auerterem, quas cum etiam auribus inuitus percipiam, non tam animi dolore, ac molestijs unà cum nostris ciuibus tabesco; deinde ut odium nonnullorum in me iniquè structum qui aspirare ad Pontificis aures facilius poterant, mollirem absentia mea, & mitigarem. ego hic sat honorifico fungor munere, sed paulo fortasse plus negocioso, ac molesto, quàm uel Christiani sensus, uel domesticæ meæ occupationes ferunt. non quòd mihi iam prouincialibus molestijs assueto causæ, & controuersiæ distrahēdæ negociū facessāt: à quibus nullus mihi dies modò in hoc, modò in altero oppido forū agēti uacuus est; sed quādo uideo miseras has gentes uexatas, exinanitas, & oppressas aßiduitate onerum, atque acerbitate uectigalium, & tributorum; à quibus eas nulla pecunia, nulla industria potest unquàm uindicare, nequeo me ipse in tam ignobiles, ac propè impias curas mergere; ut talium, me prorsus imperante pecuniarum summulæ austero illo more, qui à quacunque principatus ratione disiunctus est, cogantur. Ita demum in hoc munere meos omnes neruos quotidie contendo; ita miserorum, ac laborantium salutem, & principum harum gentium decus, & commodum specto; ut ab alteris nihil unquàm laboris, aut pietatis; ab alteris nihil industriæ, nihil officij desideran-

 dum sit

dum sit mei. Habes iam magna ex parte causas, & rationes ab quas desierim hoc tempore Vrbem colere: quod genus à me his in locis uitæ degatur, & eo tandem in studio meas consumi horas, quod certè non est alienum, uel à tuo rectißimo sensu, ac desiderio, uel ab ea fide, & uigilantia, quam pro mei officij munere, proque mei tenuitate ingenij principibus ipsis, & populis meæ fidei concreditis præstare debeo. Tu interea ne uelis ab illa mente, consilioque deduci: ut nullo unquàm, aut locorum interuallo, aut molestißimo munere sim uenturus in obliuionem meæ in te perpetuæ obseruantiæ. Vale.

IVLIVS PERVSCVS N. ARCHIepiscopo. S. P. D.

45

AD eam beneuolentiam, & obseruantiam, qua te ob plura tuæ uirtutis, & industriæ insignia prosequi debeo, magnus accedit cumulus ex illa omnium sermone celebrata Cornelij amplißimi humanitate, qua me ita ad omnem cupiditatem, & studium eius colendi, ac uenerãdi nominis incitatũ sentio; ut unũquemq; ueteri, atq; illustri Corneliorũ familiæ addictũ uirũ maximè mihi diligẽdũ, atq; obseruãdũ ducã; sed accidit medius fidius, & cõtra uoluntatẽ meã, & præter institutum; ut ex quo me ad Vrbem contuli ex

iurisditi-

iurisditione, qua fungebar, nullo tecum officiorum genere egerim. Quo circa non mediocriter mihi uerendum esset; ne aut negligentiæ, aut iuhumanitatis nomine possem accersiri nisi tua summa prudentia recte admonerer, te maxime omniũ scire; quàm parum temporis attentus quisque pater familias ualeat ad officiorum cultum comparare. Quapropter non explebo nunc officium meum ullo aut uerborum ambitu, aut excusationis genere, cum & tibi non cum ueri criminis reo, & mihi cum benigno meæ, si qua fuisset in me, negligentiæ interprete, agendum sit. Sed illud te ad extremum oro, atque hortor; ut tam libenter meæ in te incredibilis beneuolentiæ, obseruantiæque memoriam apud te conseruatam uelis, quàm constanter ipse animo teneo, nullum à te relinqui locum in isto sacro conuentu uel tuendæ, uel etiam augendæ Rei Christianæ uexatæ publicæ. Vale.

IVLIVS PERVSCVS CAMILlo Episcopo Fratri. S. P. D. 46

NVNC *certè intelligeres, Frater, si tuis in rebus intereßem; quid Iulius niti uiribus, quid consilio prouidere, quid studio planè, ac precibus ualere poslet apud nonnullos egregios, maximeq; illustres uiros; quorum gratia, & auctoritate uidetur Dux iste Florẽtiæ præstantißimus moueri. Quod quando mihi non licet*

uel per tuam in me parùm propẽsam fidẽ, & uoluntatem, uel per molestißimas, quibus aßiduè in iurisditione distineor occupationes; hortabor his te quã paucis quamq; etiã fidelißimis, et admonebo uerbis pro Christiana, & fraterna illa, quam in me nunquàm exercuisti; charitate, ut nõ cesses nimirum in procuratione tuæ reparandæ dignitatis; nec ullum relinquas locum tibi cõparandi apud summum Põtificem idoneum, & grauißimum intercessorem, qui tuæ causæ præsto sit; qui non recuset ex tuæ potius insequentis, quàm anteactæ uitæ exemplo suscipere in se tuarum rerum propugnationem: qui non lentè, non remißè, non suspensa manu, sed strenue, & aperto corde, teque, & tuarum uniuersas difficultatum rationes Pontifici ipsi commendet. sed hæc mehercule uereor paratioris animi sint negocia, quàm tui. Non enim tanta cura, tantoque necessario opere supersedendum esset: dediscendæ tibi sunt pusillæ, ac ueteres cogitationes tuæ. Refer itaque animum ad grauiora, atque ad ea potißimum, quæ & digno uiro, & tua dignitate digna sunt. Contende quæso in hac causa omnes tuos neruos; ne te homines nostri, quorum in uoculas tam diu incidisti, hoc etiam cessationis crimine, & inertiæ accusent. Vale, meque scias, in desiderio esse tuæ nouissimæ ad Pontificem perlegendæ orationis, quam si ad me transcriptam miseris; iam mihi uidebor collegisse ex hoc ipso primitias tuorum beneficiorum.

IVLIVS

IVLIVS PERVSCVS ANTO-
nio Mariæ Saluiato Epiſcopo.

47

NON obliuione ueteris in te meæ obſeruantiæ, non ſuperbia, neque inhumanitate ſuperioribus diebus Romæ cum te uia incedentem uiderim, nullo tecum officiorum genere egi; ſed quòd ipſe, qui tunc mihi nullam uacuam horam ad officiorum cultum comparare poteram propter aßiduas, & moleſtißimas iuriſditionis, quã eo tempore fungebar, occupationes, conſtitueram ut primum tam negocioſum munus abſoluiſſem, ad Vrbemque reuertiſſem, me ſtudioſè ad tuas ædes conferre, ut & uidere te, ac uiſere tam longo interuallo, & tibi potißimum de tua deque tui tanta patrui uiri clarißimi, hominisque ſapientißimi acceßione prolixius, atque cumulatius gratulari poſſem: quem quidem non modo huius excellens Pontificis iudicium, inſignisq; illius in Remp. tutandam nauitas, ſed aliorum hercle Principatuum tempora ad hanc dignißimam ſua uirtute, & meritis dignitatem efferre debebant. Nunc uerò quando huc ab illiuſmodi exercendi iudicij munere reuerſus offenderim te hinc ad publicum conuentum profectum, mihique hoc nomine fuerit planè ereptum, quod omnibus uotis optabam, uariè me meo reditu affici ſentio. Nam & doleo animo uehementer, quòd eius uiri caream iucundißimo conſpe

ctu, cuius ego naturæ comitatis, & beneficentiæ fruendæ iam diu flagrabam desiderio; & lætor mirifice quod tam recens dignitas in bona tua ætate sic maturè, sic tempestiuè contigerit usui afflicto christiano gregi. Qua quidem in disceptatione doloris, & lætitiæ cum sim, rationibus utrinque perpensis: tãdem æquius multò esse duxi, animum ad firmum, & fundatum gaudium, quàm ad tristitiam ullam referre; præsertim cum tu ea sis indole, animique præstantia; ut non minori cura, & studio absentes amicos prosequaris; ac præsentes, incommodaque tuæ absentiæ, quibus commoueri unumquemque tibi addictum intelliges, plurimorum compensatione commodorum lenire studeas, cumque ea prætерea, quæ uoce coràm tecum eram acturus, poßint aliqua ex parte per literas exponi. Si redigerem tibi in memoriam (spectatißime Præses) initia perennis, ac propè incredibilis meorũ maiorum in tuã familiam obseruantiæ, quæ semper animo à me potius retenta, quàm officijs, & aßiduitate consuetudinis fuit culta propter nostram uitæ disiunctionẽ, ac negociorum dißimilitudinem; relinquerem fortasse testatius apud animum tuũ, quàm bonis adductus rationibus, quàm ueteri astrictus uinculo alacer nunc, & lætus ueniam ad te gratulatum sed cũ putem tibi ea esse non minus nota, quàm plurimis, cumque non eæ sint curæ, & occupationes tuæ hoc tempore, atque in istis locis; ut literis interpellandus

landus sis; Breui igitur gratulabor in præsentia non inani erectus lætitia tum tibi de tuorum primitijs ornamentorum, & tuæ laudi, quòd ita te instituas, atque appares, ut honore isto, quo nuper affectus es, & spe etiam, quam de te summæ uirtutis, ac benignitatis eximiam præbes, magnum in te præsidium simul, & decus ætas admodum languens nostra uideatur esse habitura, tum ueteri, atque illustri familiæ tuæ, quam uideo nihil ab eis muneribus, quæ semper in ea plura, & maxima floruerunt, deflectere; tum Pontifici maximo, qui suo ex certo, euigilatoque iudicio non est passus tam necessario tempore uestram singularem fidem, & uirtutem à nostro reparando, uel prope ruenti nomine desiderari; tum uexatæ denique Rei Christianæ publicæ, quæ si nusquã alias, hac præsertim calamitosissima tempestate talibus uiris, talibus fautoribus augeri debuit, qui nos magno suæ uirtutis præsidio, summo etiã studio, ac pietate erga Catholicam religionem, cum ab insidiosorum hominum temeritate uindicatos, tum à periculis, quæ mihi multa, & graiua uidentur impendere, tutissimos reddant. Vale.

IVLIVS PERVSCVS FRATRIbus. S. P. D. 48

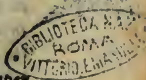
ESTRA *me in primis parum propensa erga res meas uoluntas, uestra deinde pristina de me inique cogitandi ratio*

non con-

non consuetudo quidem mea, non negligentia ulla, neq; molestißimæ, quibus in iurisditione aßidue distineor occupationes, à scribēdi munere deterrerūt. Nihil enim magis à uestris sensibus alienum uideo, quàm cum auditis ipsi quòd uiuam: sed quæ potest esse tam grauis laßitudo, tamque insignis occupatio, aut tam honesta causa, quæ debeat fratris officium, ac fidem impedire? Quid porrò mihi tam gratum, atque expectatum absenti? quam his præsertim in locis eorum tandem salutari literis, quorum & uerbis, & rebus adhuc mirandum in modum oppressus iaceo. Sumus omninò fratres, unà omnes in culpa: sed tamen longè dispari. ego sic in leui, ut sola conscientia poßit me quacunque culpa præclarè liberare. In uobis uniuersæ insunt culpæ uel Christianæ pietatis neglectæ, uel porrò fraternæ coniunctionis nullo unquàm officiorum genere cultæ. sed nè incidam in turpium stomachosam nostrorum facinorum commemorationem, quæ non modo in oculos, uerùm etiam in uoculas hominum incurrunt, utar hoc duntaxat argumento, quo sæpe numero soleo, uosque hortabor præcipuè cum ad corrigendam iam ueterem, atque impiam animorum uestrorum uoluntatem, tum ad præstandum mihi, & filiolis pusillum eius memoriæ, pietatis, ac fidei, quàm pro fraterno iure debetis: ut & Deus ipse, cuius uobis grauis ira iam diù uidetur constituta, & parata; benignius in posterum cum inexpiabili-

piabilibus uestris erratis agat, & ego, boniq́ue omnes intelligant aliquando uos de tam misera, detestabiliq́ue opinione deflectere. Sexto Idus Maij.

IVLIVS PERVSCVS LEONARdo Columbino Iuris Ciuilis & Pontificii prudentissimo.

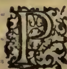

PERSVASISSIMVM mihi semper fuit, esse te eiusmodi uel moderatione animi, uel magnitudine ingenij, uel singulari, etiam in iure Ciuili, ac Pontificio scientia, ut nihil tuo iudicio perspicacius, nihil denique te copiosius reperiri posse intelligam. Quaquidē de te opinione impulsus, uenio nunc te rogatum, ut statuas iam, & iudices in quem nostrum conferenda sit tam diuturnæ intermißionis amicitiæ culpa: in te nè, qui huc ad tuos scriptitans nunquam de me in tuis literis mentionem feceris, an in me potius qui ex eo tempore, quo unà cœnauimus apud episcopum Gaditanen. proprium Romæ domicilium nō habuerim. si me tantæ culpæ reum tuo iudicio facis ne cunctare diutius in cursu aut dicendæ, aut mittendæ ad me tua manu subscriptæ, & obsignatæ sententiæ, ut non coniectura iam, & commentatione solùm, sed certo tuo iudicatu, ueritateq́ue ipsa ducar ad nefarium facinus cognoscendum: si uerò ingenuitate animi, & conscientia tui non poteris effugere,

fugere; quin te ipse hoc crimine condemnes; non est cur calamum ob hanc unam causam sustineas, teque a scribendi munere abducas. Tibi enim illud polliceri, & confirmare audeo, me fore non minus benignum tuarum rationum interpretem, quàm fueris tu cùm despiciens beneuolentißimi ex animo amici, tum immemor admodum meæ in te ueteris obseruantiæ: Sed uereor, quin summis loci istius occupationibus distentus, in quo audio tuorum studiorum insignia pulchrè eminere, non poßis, neu potius Velis ad hominis tam pusilli, ut ego sum, negocia descendere, neque dignum me interdum ducere, quem habeas tuorum exoptatissimorum scriptorum participem. Quod quando ita eueniat, nec iam amplius mihi ambigendum sit de tua in me tam exiguè propensa uoluntate, alterum iudicem, qui se integrum, & seuerum huic causæ præbeat, non sumam, & te de inculta amicitia, diuturnoque silentio minus contendam accusare, sed mecùm ipse reputabo, te ualde repugnanti animo desciuisse ab illa humanitate quæ tuas uirtutes cæteras magnificè augere, atque ornare solebat. Vale.

IVLIVS PERVSCVS FRATRIbus S. P. D.

50

ERCVNCTANTI mihi ex meis literis, quid sit, cur illæ ad uos hesterna die non properassent: quærulæ ita respon-

derunt

derunt, omnino si quæris, hære, nihil tam nobis molestum, quàm cum sumant nos in manus fratres tui. explodimur enim nullo non tempore è domo eorum non clamore solùm, sed conuicio. aiunt enim nos uel stommachosiores, uel intempestiuas admodum esse, ad quod illud etiam addunt, quod nouissimè ad uos noctè concubia aduentantes non potuerunt sub pauculo tecti occlusis hostij repagulis à uestris literis excipi: quibus quando nostræ mihi uisæ sunt ita iratæ; ut cupiant quasi descendere ad temerarium discrimen, maxima spe sum, uos, qua sumus inter nos fraterna coniunctione minimè passuros, me præsertim denunciante, uestras pugnaces, neruosas, & consumatissimas literas cum nostris gracilioribus, atque ieiunis in congressum uenire. Ioculare namque duxi ut hæ, quæ uersantur in lubrico, audeant explorata potituris uictoria certamen indicere.

IVLII PERVSCI
PATRICII ROMANI
EPISTOLARVM
Liber Quintus.

IVLIVS PERVSCVS ALEXAN-
dro Sfortiæ Epiſcopo Parmen.

51

VONIAM te nulla neque priuati,neque publici muneris procuratio à beneficijs præſtandis abducit, non potui nunc non ad te opera, & animo iſtis in locis mirificè diſtrictum familiariter, ut mea perquàm uetuſta in ueſtram clariſsimam familiam obſeruantia poſtulat, ſcribere,ſi quid eſſet rei præſertim,quod me ad tuam ſingularem humanitatem implorandam inuitaret: cuius quidem declarandæ ſi paululum tibi ocij ex grauiſsimis iſtis Chriſtianæ reparandæ fidei curis comparare potueris; tanta,& tam præclara dabitur hoc tempore facultas,ut commodiore loco, patentioreq́; uia peruenire ad eam in me exercendam non poſſes. Appetit enim dies creandorum hic magiſtratuum, in quibus multorum ore circumfertur, neminem probatum

batum

batum iri ex suffragijs, aut ex perturbato nostro urbano more, sed uno ex Pontificis imperio, tuique ex electißimo fratris iudicio, ac uerbis, ad quẽ huiusmodi omnia nunquã non solent referri. Qua de re nihil iam uideo de uestra remissum potestate: uestra sententia magnum apud hunc principem habet põdus: in uestra manu est producere homines uobis addictißimos ad tales honores, atq; eos potißimũ, qui sedem omnium rerum, & fortunarum suarum in domicilio gloriæ, atque imperij nostri collocarunt. Quo in numero si reponendus sum, cum sex, & uiginti ab hinc annos longè alia conditione, ac plures ex ijs uixerim, qui uel recente, uel nulla etiam familiaritate uobis copulati uestra gratia, uestris aßiduè studijs honestantur; non erit mehercule alienum à tua beneficentia, & pietate agere proximis tuis literis non lentè quidem, aut remißè cum gloriosißimo Cardinali de meis rationibus, ut quod ego à fortuna tam diu damni accepi, unius nunc tui studium, & prudentia resarciat: nec non curare pro tua summa fide, proque tui mira ingenij solertia, me hac prima renunciatione in illum ordinem legendum, quem uestri altitudo animi, uestræ nobilitatis splendor, uestrorum studiorum fama celebritas, & meæ denique maturitas ætatis requirit. Ad quod si te non officium, neque mea in et merita, Christiana tamen charitas, & insignis illa, quam succipere de iuuandis hominibus nunquã desinis

sinis

finis, cura, & solicitudo debet stimulare, præsertim quādo ego, neq; ambitione ulla, neq; alia leui causa me labi sino. miserrimæ namq; sunt hoc die in Vrbe honorum contentiones: sed cū eas sit propria, & perennis uestra gloria; ut in summa beneficiorum copia, & in diuina uestrum amborum uirtute, ac mansuetudine poßitis facile cū omni Regum specie, ac dignitate adæquari; grauiter pro eo, ac debeo, molesteque feram; uos charos patriæ, longinquis regibus gratiosos, & florentes denique uerißimis uirtutum insignibus hanc iam immortalitatis uiam sapienter ingressos de uestrarum actionū cursu mea causa deflectere. Proinde (Vir summe) si tantis initijs hæ tantæ sunt excitatæ laudes, hoc quoque præsidio, quamuis exiguo, uestra firmanda est amplitudo; ut nullum quantumuis mediocrem, aut tenuis fortunæ hominem à suo portu; suoq; profugio uestra prolixa, beneficaque absterreat, atque excludat natura. mihique tam constantis fidei, tam ueteris obseruantiæ uinculo propè inenodabili uobis cōiuncto in tam iustis precibus ita occurrat: ut non illarum me fecisse iacturam aliquando audeam putare. Quo circa contende, & enitere omnibus euigilati tui consilij neruis, ut aliquod iam, te Duce, & quasi signifero nostræ causæ appareat in nos uestræ domesticæ humanitatis, ac liberalitatis uestigiū; utq; Cardinalis ipse, quem graue tanquam numen supra mortalitatem omnem meo-

nem meo-

nem colui semper, & suspexi, uincat interdum suis officijs cogitationes meas. Vale.

IVLIVS PERVSCVS ALEXANDRO Sfortiæ Episcopo Parmensi.

52

CVM ex tuis ad me humanissimè scriptis literis facile cognouerim, te sic diligenter intimeque res meas fratri tuo amplissimo commendasse, ut mihi tuæ in me futuræ beneuolentiæ indicium, indicijque testimonium impertieris; non potui mihi non summè persuadere; quin omnia ea sim abs te nunc adeptus, quæ ab optimo, maximeque insigni uiro expectantur. Non enim unquàm ullum quantum uis præstans beneficium cum hac in me tui animi egregia significatione, ac uoluntate contulissem; quam quidem, ut pro tua constantissima fide, singularique etiam liberalitate non conserues solum, sed augeas in dies oro te summis precibus, atque obtestor: ego uerò, quoniam meæ tenuitati nulla præstita est facultas tuo in me respondendi merito, dabo operam, ut mihi satis ipsi, & hominibus uniuersis in perpetuum faciam ad tantam prædicandam certè, atque habendam gratiam, quantam uel capere animus meus, uel referre tibi pro me Deus immortalis potest. Tu igitur (Alexander spectatissime) qui iam non nihil de me

iuuãdo curæ, ac solicitudinis suscepisti; persequere interea omnes uias quibus putabis, posse te mihi faciliorem aditũ ad uestram domesticam fruendã liberalitatem comparare; Perge ita me tueri, cum res, tempusque postulauerit, ita ijs omnibus accuratè commendare, quorum mihi aučtoritate, & opera utendum est, ut & nullo patrono poßim esse munitior quàm te: & Cardinalis ipse, qui aut per tuarum tarditatem literarum, aut per molestißimas eius occupationes, aut per summi fortasse Pontificis imperium, nequiuit hac tempestate tibi de me roganti obsequi; cognoscat deinceps ex tuo in me studio non tam meam erga illum uetustam, atque incredibilem obseruantiam, quàm tuam erga me humanitatem, & beneficentiam fore sibi grauem constitutam, ac paratam aduersariam.

IVLIVS PERVCVS ALEXANdro Sfortiæ Episcopo Parmensi.

53

VM diligenter mecum reputarim, quibus artibus, ac disciplinis fueris à puero instručtus, quæ tua semper fuerit prudentia, quæ uirtus, grauitas, & quæ tui altitudo animi, non hoc mihi sumere ausus sum, ut te de immatura morte amplißimi Cardinalis optimi fratris tui per literas cõsolarer: præsertim quòd amisso tam singulari uiro, orbata tam insigni lumine tua

familia,

familia, erepto tibi tali fratre, tot eximijs ornamentis prædito ingenij, uirtutis, prudentiæ, ac integritatis, eum te, ut audio, rebus in omnibus præstes uoce, uultu animique firmitate, ut mirentur cuncti, qui nam telum illud cruentum à fortuna ualidè in tuum pectus intentum eduxeris, spectentque perplures ex hac potissimum constantia inuictum animum tuum. Quapropter omittam omnia quæ populi communia sunt, & quorumlibet hominum, in quibus uulgares, & quotidianæ animi imbecillitates insunt: nec eis rationibus, quas ipse alijs ad consolandum afferre debes, conabor te præclaras natum ad res agendum, non ad plorandum, ab impendenti molestia abducere: Tantum autem pro mea uetusta in uestram clarissimam familiam obseruantia te orabo, atque hortabor, primùm nè putes maximo illi uiro, quem adhuc nostra uniuersa ciuitas uelut communem, & suam, non ut propriam uestri generis calamitatem luget, quicquam triste, aut acerbum euenisse: cum tot relictis præstantissimis fratribus, teque in primis imagine uirtutis, & auctoritatis suæ, migrauerit è fluctibus ad tutissimas cœli regiones; deinde, ut sic illa eadem tua uirtute, qua sciuisti te ipsum, sustentes itidem tuos omnes: Sic te Guidi Ascanij præclarorum insignium cõsortem exhibeas, ut quicquid in illo amissum desiderare possemus, id nobis à te omne uberrimè restitutum uideamus; postremò, ut sta-

tuas ex tam acerbo incommodo altiora tibi hoc tempore iacienda fundamenta dignitatis tuæ; ducasque nihil tantum esse, nec tàm amplum, ac tàm præstans, quod tu de tua familia cogitare non debeas; quam nuper florentem, summoq; honore in fratris tui amplitudine ornatũ æquissimus et clemẽtiss. Põtifex non ignarus quidem omnem tibi gratiam, & dignitatem iure optimo deberi, maturè in pristinum decus restituet. Non enim te ab ea rerum administratione, quæ tua digna uirtute, & sapientia est, potest is diutius prohibere, si tamen hoc temporis potius esse beneficium nollet, quàm iam suũ. Cum igitur (Alexander Spectatissime) tota rerum meliorum spes in tui unius prudentia, studio, & consilio reposita sit; cumque te illas tandẽ ad cogitationes, illamque ad animi firmitatem contuleris, quam & nominis tui celebritas, & rerum tuarum ratio, & uestræ familiæ splendor poscit; Reliquum est, ut tuenda sit tibi diligentissimè imbecillitas ualetudinis tuæ, de qua mirum in modum solliciti eramus; & firmior, cùm te commodè per hyemis uim committere itineri possis, contendas Romam tuam petere; ut ciues, & familiares tuos reuisas, plerosque eorum labentes excipias, fractos, ac dissipatos nonnullos ad unum compellas, multos diffidentes confirmes, mansuros in fide, & officio erga uos amplectaris, uexatos, & afflictos erigas, perditos, & profligatos

fligatos à lachrimis, & mœrore tuo oxoptatissimo aduentu recrees; nec non domum tuam inanem hoc tam lauto supellectilis genere honestes, atque instruas. Quod si te ad hæc imparatum homines minus offenderint, non solum præclaras ipse ac perpetuò commemorabiles in Dei hominumque conspectu exequias, fratri tuo duxeris; sed tanta certè ex tua uirtute, atque industria, cum tibi uni, tuæque afflictæ domui, tum tuis omnibus familiaribus, post tantas tenebras, tantumque occasum, lætissimi illucescent dies.

IVLIVS PERVSCVS ALOISIO Cornelio Sanctæ Rom. Eccl. Car.

54

S*I ea inest uis (Pater Amplissime) in tuis omnibus commendationibus, si ea quoque salubritas in tuis muneribus, qualem ego nuper in mearum rerum difficultatibus expertus sum, permulti erunt profectò, qui nihil aliud agent, nihil curabunt; nisi ut ad te, atque ad tua tam singularia bona possint aspirare. Nam & commendati à te tuis studijs facilè uoti compotes efficiuntur, & mala etiam affecti ualetudine tuorum munerum largitate in meliorem sæpe restituuntur. Non ne tuus Thomas homo mehercule officij plenus, tuorumque*

familiarium studiosissimus meam sic accuratè iudi ti controuersiam tuis uerbis commendatam reliquit: ut iudex ipse, apud quem tua pro me commẽdatio proxima fuit Pontificis mandato, liberè in causa sententiã dixerit, & uxor porrò mea quæ nõdum stomacho, & capite confirmata uidebatur, ita tui primarij panis consolatione erecta est, ut & se bellè habere, nec satis grauiter suum ferre partum speret. Incumbe igitur (spectatissime Corneli) cum in hæc studia, quæ propria sunt amplissimi tui ordinis istius, tum ad eorum hominum salutem, qui se iam tuam fidem, & clientelam contulerunt.

IVLIVS PERVSCVS PIO IIII Pont. Max.

55

DMIRABILI *tua sapientia (Pater Sancte) summoque illo studio, quod afflicto Christiano generi continuè nauas, præclarè admoneor, omnes esse in te Gloriosi principis partes, cuncta diuini, ac sanctissimi Pontificis munera. Quo nomine uerens ipse, qui tibi, & tuæ gloriæ uitam debeo, propter tua merita nuper in fratres, inque familiam meam uniuersam; nè quid occultæ, quasi caliginis offundatur splendidissimis tuæ probitatis luminibus; non potui mibi non sumere; quin stratus nunc tibi ad pedes contendam sum-*

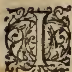
dam summis precibus, ut uelis Romam tuam, quam iam affectam, & prostratam extollis in dies tua præsenti uirtute, tuoque incredibili sumptu, his quoq; firmare plusculis præsidijs: quorum illud est, tum quòd in creandis magistratibus non unusquisque ex sorte potius, atque ex suffragijs, quàm tuo uel ex imperio, uel ex electißimo, excelsoque iudicio probetur. Sic enim abutimur immoderatè tanta licentia, tuaque facilitate, uel ad quæstum uel ad propinquorum cupiditatem, & obsequium; ut uni ij semper sine repulsa, singulis comitijs consules, ædilesque renuncientur, quorum præpropera est prensatio, qui nulla unquàm negocia, nulla unquàm gerendæ potestatis munera obierunt; qui præterea immensis opibus affluunt: tùm quòd idonei, atque exploratæ probitatis ciues, domesticis præsertim difficultatibus oppreßi, aut aliquo benignitatis genere sustententur, aut aliquid habeant facultatis sic se in publicis commodis, & utilitatibus exercendi; ut nec de tanto tuo subsidio, quo cunctus Christianus orbis seruandus est, sit illis desperandum, nec tam florenti tua tempestate acerrima hominum ingenia parata nimirum ad iuuandum, socordia torpescant. Hæc quidem (Pontifex Maxime) quando non sunt disiuncta ab animi tui propensa uoluntate in bonos omnes; si ad cætera persanctè, glorioseq; à te gesta complecteris; de quibus unus etiam non cesso persæpe,

 ac palam

ac palam commemorare; neque Sanctitas sua de sui muneris maiestate, deque Pontificia consuetudine deflectet, neque multi, qui ad operosa idonei sunt munera, cogentur iam sese inuiti externis principibus uenditare: Sed tibi certo Principi, & proprio Domino, tibi certo Pontifici, attentoque Pastori operam nauabunt, atque is accedet ex tam commemoranda liberalitate, & sapientia cumulus ad solidam illam, & ueram tuorum meritorum gloriam, quæ statuet tibi æterna insignia, ut nihil posthac futurum sit tantum, nihil tam faustum, atque præclarum, quod possit præsens ætas in summo tuo principatu expetere.

IVLIVS PERVSCVS GVILLELmo Sirleto Sanctæ Rom. Eccl. Cardinali.

56

T A *se omnibus probat Pontifex Maximus in principatu (Pater Amplissime) ut neque aures eius ab ullo unquàm abhorreāt; neque benignitatem ullus unquàm frustra appellet, & tanta demum liberalitas, quæ in illo est omni literarum præconio celebranda, sumat per quemcunque suum nomen, ac studium implorantem plus, plusque in dies incrementum: sic se præbet in sua potestate, ut alia cum præsenti minime conferenda sit potestas. Sed ego, cuius uita,*

uitæque

uitæque difficilis ratio non tibi, non tuo ignota est Borromeo, fato quidem in his omnibus propè uideor singulari, longeque dispari conditione, ac permulti, quorum inopia, & egestas nunquàm domo, nunquàm cubiculo exclusa est tam commemorandi, ac planè diuini Pontificis, amplectentis nimirum aßiduè animo & cogitatione totius Christiani populi salutem. Nam simul ac te uidi proximis diebus sic incommoda tentari ualetudine, ut tuam exercere humanitatem ad arbitrium tuum minus posses, plures ex Pontificis familiaribus adij, nonnullos ex propinquis exoraui, quò mihi facilior ad illum aditus pateret, & in eo denique pertentando, quid non ausum reliqui, quas fores non pulsaui: nemo aperit, clamantem nemo exaudit, erigit nemo inclinantem, sitientem bonitatis, & munificentiæ suæ, medicinam, opemque petentem omnes deserunt, sanat nemo, corruere omnes sinunt. Quod si mihi aut per meam tenuitatem, aut per maximas, & grauißimas curas, à quibus nunc præsertim conflato immanißimi hostis tumultu nullus dies nulla hora sibi uacua est, licitum fuisset uenire in suum conspectum, aperireque coram sanctißimis pedibus tum meas domesticas, tum publicas populi huius difficultates; non solum illius commouissem beneficentiam, eaque fortasse iam

se iam fruerer; sed reliquissem praeterea testatum apud ipsum, quid magna ex parte nostrorũ ciuium animi, quid antiquißimi ciues, qnorum res gestae lucescunt, quid naui, & industrij, quid almae sedis, & Pontificiae gloriae studiosißimi homines sentiant de perturbato nostro urbano more in creand:s h:c magistratibus. Qua propter quicquid uerbis agere coràm secum plenius haud potui, literis breuiter sum persequutus: earum exemplum à te percurrendum mitto: non ut, quae in me non sunt ingenij, doctrinaeque bona uideas; sed quando aueo subleuari meas calamitates à Pontifice tuis imprimis uerbis, tuis illis etiam studijs, de quibus incredibilis est hominum opinio, non poterit non esse accuratior ex ipsis literis tua in me illi commendando diligentia. Itaque cùm sperem illas aliquo Christi numine, atque auxilio celeriter ad ipsius Pontificis manus peruenturas; oro te interea, atque obsecro, tuam in benè de humano genere merendo animi propensionem obtestans; ut commodam iam uelis occasionem ad aucupandam benignißimi Principis gratiam, & liberalitatem in me iuuando nancisci; nacteque ita occurrere; ut & calamitosi fortuna magis, quàm culpa homines, quibus in labore perferendo neè industria, nec uoluntas deest, poßint hac tui Senatorij muneris tempestate ad spem sanctae, pristinaeque benignitatis erigi: et sempiternus praeterea meorum omnium de tuis iustis, ac pijs, non

dicam

dicam officijs, sed pro meritis sermo sit futurus.

IVLIVS PERVSCVS VITELLOtio Vitellio Sanctæ Rom. Eccl. Cardin. S. P. D.

57

SI permaximas, & grauißimas tuas occupationes liceret mihi (Pater amplißime) uel uerbis coram, uel literis nunc tecùm plenius agere, fortasse neque mea in te incredibilis obseruantia, neque mei animi cursus, & sensus tibi esset ignotus; ex quibus facilè colligeres, quàm flagrarim desiderio, ut istius Questorij muneris decus, & dignitas tibi potißimum sustinenda esset: cuius uirtus, ingenium, & mirificus magnarum rerum usus in tot sapientißimorum patrum consilijs maximè eminet quantoque opere deinceps meruerim, quòd tua erga me iuuandum benignitas parum propensa fuerit superioribus diebus, cum crearentur hic magistatus: in quibus quidem si unusquisque ex Pontificis excelso iudicio potius, quàm ex suffragijs probaretur; non uni ij semper sine repulsa, singulis comitijs, quorũ præpropera est prensatio, qui nulla unquàm gerendæ potestatis munera obierũt, qui præterea immẽsis opibus affluunt; sed idonei quoque indigentes ciues nonnunquàm Consules, Aedilesq́ue renunciarentur. Quare cum mihi minus multa scribenda sunt ad te, duo illa

erunt

erunt (Vir Summe) quæ te nominatim supplex uenio rogatum: primùm, ut uelis tibi persuasissimum esse, nihil in tanta tua potestate gloriosius, nihil hominum auribus, Christianisque studijs dignius efficere, atque edere posse, quàm si probis, & industrijs hominibus ad operosa idoneis munera, quos præsertim angustia rei familiaris præmit, magistratus persæpe te autore, teque rogante committantur; deinde, ut quibus officijs, quaue animi tui altitudine permultos optimis artibus, doctrinaque excultos in perpetuum tibi deuinxisti, ea ipse complectare etiam, ac foueas honestè uitam in egestate degentes, illi æternum tuorum meritorum præconiũ literis mandabunt: horum uerò pijs apud Deũ precibus certior tibi, ac facilior ad beatas, lætissimasque regiones patebit aditus.

IVLIVS PERVSCVS FEDERIco Cornelio Episcopo S. P. D.

58

VO isthuc ad sacrum concilium aduentu nuper mihi à præstantissimo Zambecario nunciato non maiore equidem sum animi lætitia elatus, quàm gratia, & beneficio affectus; præsertim cum tanti uiri literis, cui omnia singularia studia debeo, id planè significetur, quod mihi omnium fuit cum optatissimum, tum maximè speratum, te, quem mihi non minus, quàm fratrem tuum amplis-

amplißimum unicè dilig ēdum, atque colendum duxi, bona, & integra ualetudine esse: nec non fore tuam prudentiam, integritatem, & minimè uulgarem uirtutem multo præsidio, multoque emolumento afflicto Christiano gregi. Maximas igitur ago humanißimo Zambecario gratias, qui de tuis uerißimis, ac iustißimis laudibus prædicās causam mihi uel diu ab Vrbe absenti, uel tui, ac tuæ clarißimæ familiæ obseruantißimo, tanti nec opinati quidem gaudÿ præbuit, quique me hoc recente merito, & nouo propè liberalitatis genere uoluit augeri: Tibi uerò, qui tam forti, ac sapienti animo in religione uindicanda sis, & Christianæ potissimum rei languenti publicæ mirandum in modum gratulor: quæ talem præsidem, talemque fautorem nacta est, in quo magna sunt uirtutis, & industriæ ornamenta. Ego (Vir Spectatißime) sic tua probitate, tuaque propensa in catholicum nomen uoluntate, sic tuis denique factis sum incensus, ut nihil unquàm in amore, atque obseruantia mea sit futurum ardentius. Perge itaque conferre ista, quæ tibi à Deo data sunt ingenÿ, doctrinæ, ac sapientiæ munera, cum ad propulsandum insidiosorum impetum, tum ad defendendum, atque augendum sanctum Apostolicum Senatum. Pugna fortiter cum perfidis hostibus, in quorum disciplina,

plina, & moribus nulla est ad insolentem uictoriam uia: sint tuis nocturnis, diurnisque uigilijs, & laboribus, quos ad spem diuini honoris, cælestiumque commodorum debes dirigere, sint tuo illustri exemplo munitiores cæteri tui collegæ ad sanctum initum certamen. Suscipe inquam, causam, & curam minimè Christiana constantia, & fortitudine alienam; ijs namque studijs, in quibus tui similibus magnopere elaborandum est, dignum laborum præmium, uitam immortalem consequeris. Vale.

IVLII

IVLII PERVSCI PATRICII ROMANI EPISTOLARVM

Liber Sextus.

IVLIVS PERVSCVS N. AMVlio Sanctæ Rom.Eccl.Car.

59

SI antiquorum regum, & clarorum imperatorum res domi, belloque gestæ colligendæ sunt; uel multorum Pontificum rectißimæ uitæ instituta capienda; facilè intelligemus permagni interesse ad summorum Principum decus, atque ad firmitatem imperij, fieri quoque potestatem tenuibus hominibus uel ad eorum aures aspirandi, uel per literas tentatis rebus omnibus fidem, & obseruantiam ostendendi; & indigentes præterea ciues, in quibus præsertim nulla inest inertiæ, nulla improbitatis suspicio, non corruere, non planè deseri. Quod quidem, ut eximium ac non multæ molestiæ, nec multi consilij negocium, sic proprium Christianæ institutionis, sic Deo decora admodum, & grata hostia est. Hæc ego (Pater amplißime) non eo ad te; ut

aut

aut aliunde petenda ſint tibi tantæ uirtutis exempla, cuius prudentia, doctrina, & mirificus magnarum rerum uſus elucet quaſi ſplendidiſſimũ ſydus in tot ſapientiſſimorum patrum conſilijs; aut putem tã dem huiuſmodi commemorationis genere flagrantia tua erga bonos omnes ſtudia nunc ad me ipſum iuuandum allicere, atque excitare: qui ſi non meo tibi merito commendatus eſſe poſſum; accurate tamen tui Syrleti uiri quidem ſpectatiſſimi cõmendationes, quas diligenter obſeruare ſoles, & tua in primis omnium ſermone celebrata humanitas debet iã poſuiſſe me in maxima apud te gratia: Sed quando ea eſt Pontificis maximi ſapientia, uirtus, integritas, ea animi altitudo, & uitæ innocentia, ut ex rebus à ſe perſanctè geſtis, ex moribus, atq; inſtitutis immanes ẽt nationes illũ ſuſpiciant, admirentur: angor uehemẽter, et ſolicitus ſum pro mea cõſtanti, pro penſaq; in Sanctũ Apoſtolicum Senatũ uoluntate, quòd ad ſummũ imperium, ad præſtãtiſſima eius ornamẽta aliquid accedat eiuſmodi propter nõ dicam naturæ acerbitatẽ, ſed incõmodã potius ualetudinẽ, uel grauiſſimas curas: ut cum exceptione laudetur. Quod ſi tantus, ac tam ſingularis Princeps non pateretur implorari fruſtra ſuum nomen, atque auxilium, perſæpeque fieri cum uerborum, tum ſcripturarum iacturam; non eſſet locus in florenti ſuo principatu augendi clariſſimas uirtutes, & ueri, atque attenti Pontificis inſignia: Haberemus

mus profectò his studijs expleta, & cumulata, quæ catholicum Dei genus exoptat. Quare (Vir Summe) cum unus sis hac tempestate maximè omnium idoneus acie ingenij, magno et ingenuo animo, præclaroque rectè monendi, & orandi consilio plurimum adferendum opis probis, & industrijs hominibus; non agam iam tecùm hortatione solum, sed summis precibus; ut ista, quæ tibi à Deo egregia data sunt munera conferas ad perficienda optimi cogitata Pontificis, & ad suscipiendas sic partes, & officia pro eis, ut & dignus existas in oĩ uita excelso tã diuini Principis iudicio; et ex hac cura, huiusmodiq; patrocinio cognoscant præclarissimi tui collegæ uniuersi, quàm ualdè, quàm libenter poßit afflicta res Christiana publica in tua fide, inque tua caritate, & uirtute acquiescere. Vale.

IVLIVS PERVSCVS GVILLELmo Sirleto Sanctæ Ro. Eccl. Card. 60

HOMINES *qui extra culpam sunt debent omnia ferre cum libenter, tum moderatè: Verum tamen ipse cum uiderem superioribus diebus dari locum sermoni meorum obtrectatorum abs te tali uiro: quo patrono existimaueram omnem calumniam effugere; cumque sentirem falsum in me crimen, quasi uenenatum telum iaci, & ea demum turpitudine, à qua instituto, & natura semper fui alienißimus, uitam meam uiolari, quæ pristina tua beneuo-*

lentia, tuoque præsidio tegenda erat; non potui non magna ægritudine confici; neque sic quidem animo ualui; quin dolori succumberem quin tam incommoda laborarem ualetudine, ut ea iam, iamque emerserim. Ais ad te delatum esse, me cum imminutione dignitatis tuæ locutum, me ualde conquestum fuisse de tuis erga illos officijs, qui tuo nomini, tuo studio confidunt. Repeterem altius initia meæ demonstrandæ innocentiæ; si iam uulgata admodùm, & nota omnibus, ac tibi præsertim non esset mea cum uita, tum liberè loquendi consuetudo; quam si qui peruersè ex summa maleuolentia, & liuore non ex certo sensu interpretati sunt; & doleo non probari potius nostram ingenuitatem, quàm illorum detestabilem temeritatem: & admiror in hoc, quòd tanta tua probitas, tantum licentiæ, tantum audaciæ dederit illi hominum generi, qui ab euangelica institutione uidentur planè desciscere corrigentes nimirum non tacita, et occulta diligentia, sed buccinarum cantu uitia hominum. Scio equidem mihi crimini dari, protulisse interdum in ueritatis lucem, quæ sentio, libereque omnia cuiusmodi sint, dixisse: Sed causa certè miserrimorum temporum, et mira paucitas eorum hominum qui non inopes humanitatis sint, qui non inani specie clementiæ idoneos honestæ uitam in egestate degentes consolentur, dedit mihi persæpe facultatem lædendi nonnullos libere non iam licenter loquendo. De te uerò, deque tua eximia uirtute,

quæ

quæ potuit fieri mentio à me nisi honorifica? nisi magna cum laude? qui potui de te ipse nisi honorificentißimè loqui? & te nisi honorificentißimè appellare? cum tuas diurnas, nocturnasque uigilias omnes ad spem diuini honoris, cœlestiumque commodorum semper contuleris: cum ad sacratißimum istum locum non casu, non ambitione ulla, non gratia, nec ui fortunæ, sed admirabili sapientia in rebus sacris, prudentia in profanis, singulari doctrina, eruditione, ac iustitia in utrisque: sed temperatißimis moribus, ac Deo potißimum duce deductus es. Ecquod tam nefarium, tamque inhumanum facinus in eum commisi, quem supra mortalitatem omnem suspexi semper, et ut splendidißimum sydus inter tetras nostri seculi nubes colui, ac prædicaui, nisi criminis loco arbitraris esse; quòd te pluris unum, quàm omnes tuos collegas fecerim; quòd multos tibi non omnino indisertos commendauerim; me totum tibi patefecerim; quòd non plus à te, quàm homines perspiciunt te posse postulauerim, quòd palàm oēs meas curas, cogitationes, oēs meorum liberorū spes in tuo isto senatorio munere, inq; tua humanitate collocauerim: et quod tātus deniq; ardor animum meum occupauerit desiderio te cum uidendi, cuius ex una, & propria uoluntate penderent, quæ ad nostras sustentandas difficultates pertinent. ut nihil uel amore, uel obseruantia in te mea potuerit fieri profusius. Hæc sunt uulnera, Pater Amplißime, quæ non possum tractare absque gemitu.

quibus ita exanimatus sum; ut non alio mihi ad tãtam leuandam molestiam, quàm te optimo medico utendum sit: qui præsertim inducere animos iacentes, & afflictos in spem, cogitationemque meliorem soles. Quare siue suspicio sit ista tua, siue illorum opinio, qui conati sunt meam integritatem cõuertere in culpam; te oro, atque obsecro, ut si forte me tibi hac pusilla defensione satis purgatum esse nolueris; satis me iam pendisse pœnarum obiecti mihi criminis infirma mea ualetudine patiaris; & tibi præterea persuasissimum sit; nullam esse tam acerbam, tamque insignem iniuriam, quæ me etiam desertum ab officijs tuis possit à studio tui colendi, atque obseruandi abducere.

IVLIVS PERVSCVS MVTIO Passamontio. S.P.D. 61

ADMONEOR, *Muti Optime, tum ex sermone, tum ex consilio, quo sæpissimè curam, & angorem animi mei leuare solitus es; te minime omnium ignorare, quàm graui, & exitiali exitu conclusi fuerint casus mei anno superiore, amissa matre, erepto mihi filiolo, amissis etiam sorte super creandis tunc Cardinalibus quingentis aureis nummis; & ademptis denique non absque imminutione dignitatis nostræ pecunijs loco mercedis constitutis optatissimo Cardinalatus tempore: in quo summam mihi tranquilitatem speraueram. Itaq; nunc ad earum rerum memoriam,*

quæ

quæ nihil planè delectationis afferunt, non te reuocabo, negotijs districtum, & ab inani sermone alienum. Tantùm; scias uelim, illum quoque accessisse cumulum ad tot molestias, & ærumnas, quibus premebar; quòd nocte hesterna nihil huiusmodi cogitans, ualente tamen Hortensia, auctus fui puella la cuius ortus, fateor mediusfidius, tam terruit me denuntiatione quasi futuræ difficultatis; ut & nullius unquàm ex quatuor superioribus, & uerear præterea prudentum reprehensionem; non quòd ego minimè insuetus fortunæ contumeliæ, aut in unius mulierculæ amplificatione cõmouear, aut meæ me pudeat conditionis, aut diuinæ porrò sim oblitus bonitatis. Sed quando in summa uirorũ magnorum copia, quibus creditæ sunt gentes, quibus ad subleuandos homines facultates suppetunt, mira paucitas eorum est, qui non inopes humanitatis sint, qui idoneos honestè uitam in egestate degentes non inani specie clementiæ consolentur, non deserant, corruere non sinant; ex eo, quod accidit uniuersis, quid mihi itidem impendeat, suspicor Quare cum non existimem Deum tam auersum esse a salute nostra, ut tantus Cardinalis, cuius in beneuolentia, salute, gloria, & amplitudine omnem curam, industriam, spem, & cogitationes omnes nostras fore sitas putauimus, uelit egentes nos patrocinio, atq; auctore ad nostras exponendas difficultates à se absterrere, subiectos eius tutelæ à suo portu, suoq; profugio excludere; te unum delegi ex

cunctis, uel nostri amantißimis, uel talis patroni, ac domini existimationis studiosißimis, qui pro humanitate, qua semper affluxisti, ores illum ex meis uerbis, atq; obsecres, ut me summa quaeq; de suis diuinis laudibus commemorantem non ignarus iam, quo genere subsidij subleuãdus sim sua ope, suis studijs, suo splendidißimo nomine sustentet: nec non idoneam nanciscatur quàm mox occasionem, ad aucupandam Pontificis gratiam, & beneficentiam in me, meisq; liberis inuãdis: nactaq; demũ ità occurrat, ut nec mihi, nec cæteris, qui suam secuti sunt fidem, utendum sit aliorum commendatione apud maximos Principes: & ipse deinceps Cardinalis, apud quem debet ualere ex maiorum imagine humanitas, & animi altitudo, poßit merito ad paucorum numerum ascribi. Vale.

IVLIVS PERVCVS PETRO GVICIARdino Pro Auditore Cameræ Apostol. 62

DECIMVM iam annũ habui te inter eos, quos mihi fore magno præsidio, magnoque ornamẽto proposui: tantaq; te, ac tã incredibili beneuolentia, & obseruantia, ob tuas animi atq; ingenij uirtutes inde sum prosequutus: ut cum de integritate, & doctrina illorum uirorum qui hac perluctuosa ætate debent ad Sancti Apostolici Senatus gubernacula induci persæpe sermo apud nonnullos amplißimos patres haberetur, cum quibus diuturna mihi est inita familiaritas: ita ego

acri studio, & prædicatione uel tuam summam supra cætera, quæ in te sunt pereximia in iure dicendo seueritatem, uel tuũ excellens in explicandis sententijs iudicium extuli: ut nihil meo in te amore singulariq; uolũtate significantius, atq; ardentius audiri, cognosciq; ab eis potuerit: nec quicquam propius ad mea optata accedere poterat, quàm te ĩ hũc esse adductum locum, in quo tantã tuam probitatẽ cum languens nostra Roma, tum difficilis mearũ rerum conditio poscit, et desiderat. Qua de re tunc nõ tuo sanè gauisus cõmodo, res etenim plena solicitudinis est, & laboris admodũ, sed communi omnium ciuium fœlicitati, meæ potißimum utilitati, & nostri deniq; iustißimi Principis gloriæ, ac sapientiæ gratulatus sum: qui omnes euigilati sui consilij neruos ad talem iudicem, talemq; Rectorem seligendũ adhibuerit, quo nec peritior in eo sustinendo munere, nec iustior excogitari poterat: Sed accidit fato nescio, quo meo singulari; ut iam usura falsi gaudij uidear prope mihi frui: non quod ipse intelligam te non esse iudicem uerißimum, & doctorem sapientißimum: non enim minus scis, quàm etiam uis unicuique ius suum tribuere, sed quando nunc æquitatis magister effectus, qui antea eras fautor, finis impiã atque inauditam mei fratris cupiditatem ulterius in me ferri, iam auctum pergrandi filiorum numero non possum, qui tam optato tuo tempore oculos tanta feritate hominis, & sæuitia sperabam relaxare, non magnopere angi, non solicitus esse, præsertim cũ

tu,cuius in uultu,ore,oculis,prudentia,pietate,doctrina,seueritate debebam acquiescere,eã causam, quæ nullius iudicis iudicio digna est, dignam tuo iudicio,dignam tuis auribus facias.Ego sic me ob hãc domesticam pestem fracto, & afflicto animo sentio: ut quibus uerbis tibi causam commendem,nõn queã reperire,neq; porrò intelligo cũ nihil de tuo munere,nihil de tua dignitate detractum uelim, quo me quærelarum genere de tanta immanitate proiectũ quidem ad Pontificis pedes,deceat uti, qui me his iam putat nefarijs liberatum controuersiis. Tibi facile in memoriam redigere potes,quàm diu sit,quòd ille tum frater,tum maior natu,tum sacerdos, tum etiam Episcopus nullum reliquerit locum, & uexãdi familiam nostram,& insidiandi laboribus,atque industrijs meis,& uiolãdi præterea cuiuscunq; fratris existimationem Quod quàm insigne sit ad memoriam crudelitatis, ab ijs optime iudicabitur,quorum animi, & cogitationes à Christiana ueritate, & pietate non desciscunt.Causam habes in primis ueram, Guiciardine Optime, de qua tot apparent iam dictæ sententiæ,quibus ad unum omnes iudices assensi sunt,ut quintum,ac decimum ab hinc annum aßiduè in bonis extiterim; & millies demum easdẽ sentẽtias recognouerint,et cõprobarint in ore,atq; oculis oĩum quatuor Pontifices nouißimi: quorum superior nunquàm eius hoĩs commentationes, atq; iniurias non rescindi,nunquàm non irritas esse uoluit:alter hoc maximè in eo admirari solebat,quòd,

neque

neque uerbis, neque auctoritate potuerit illum tãta animi ægritudine, tam turpi ignominia, tantoque supplicio leuare: Paulus uerò IIII. tã praui cordis inspector non solùm illum animaduersionis metu continere studebat, sed cum animaduertere in hominem cœpisset, tanta eius feritate impulsus animaduersionem, & supplicium quo erat usurus in eundem, nostræ nõ obscuræ familiæ, mihiq́ue potißimum uni remisit. Hic omnium nostri temporis prudentißimus Pontifex, cum bis in Cardinalatu curauerit illũ in carcerem contrudendum, nullum adhuc tanti criminis uindicem, quàm perpetuum carcerem existimauit. Quare ad hoc ipsum diuina, & humana consentiunt iura: ut scilicet, integram causam mihi ad omnem posteritatem reserues, expeditißimãq́ue pecuniam mihi adiudices. Habeo mehercule omnis ordinis, omnis claßis, omnis fortunæ homines, & Vrbis denique uniuersæ aures, oculosq́ue testes tam honestæ, tam piæ, tam miserandæ causæ locupletißimos: quorum huc neminem adducens, omnesq́ue omnino missos faciens solam aut animi tui conscientiã, qua tu pulchrè uideris sustentari, aut admirabilem tuã cum in legibus, tum in hominum etiam cordibus interpretãdis sciẽtiam imploro, atque appello. Vale.

IVLIVS PERVSCVS FVLVIO CORNIÆ Sanctæ Rom. Eccl. Card. 63

TALEM te præstitisti (Pater Amplissime) in Sertorio fratre uxoris meæ augendo, atq; ornando

nando, quales fermè si esset nonnulli uel ex maximis Principibus, uel ex tuis collegis, quibus nō deest facultas recreādi, et subleuandi homines: non iā rerū bonarum desperatio permultorum aīos occuparet: nihil in rebus publicis accideret īcōmodè: et melius profectò eiecta oī auaritiæ sorde, splēderet Catholicum seculum. Tanta namque irrepserunt pecuniæ studia in mentes eorum qui affluunt diuitijs, ut parui hodie sit probitas, parui morum integritas, nullo loco numerentur præstantes disciplinæ: ad quod illud etiam accedit, quòd sic se ipsi curant, sibi vnis assiduè student, ut infamiā pariant. Cognoui mediusfidius ex ea liberalitate, qua nuper hominem cōplexus es, qua fide in tuos familiares, qua clementia esse soleas, quantum bonitatis effundas ipse in aliorum commoda & emolumenta, quanti apud te sit nauorum, & industriorum hominum ratio, & quàm denique abhorreas ab eorum instituto, & consuetudine, qui suos præsertim perueteres familiares non præmijs, non ullo subsidij genere: sed inani, & cæca spe, sed supplicijs potius eliciūt ad omnem cōficiendū uitæ cursum in labore corporis atq; in animi cōtentione. Quapropter lætatus uehemēter sum non tam illum esse tuo iudicio, tuoque illustri testimonio decoratum, & egregia sua fide, ac diligentia prouocasse altitudinem animi tui, sed tantum accessisse ex hac beneficentia cumulum ad tuas eximias uirtutes: ut spe iā certa niti posimus, fore tibi informato planè ad uniuersæ rei Christianæ publicæ usū

uen-

uenturam à Pio V. Pontifice Max. tum regni, ac potestatis, tum rerũ sanctissimè à se gestarum hæreditatem. Nactus est Sertorius, quod nulli hoc tempore, uel perpauci, uirum imprimis memorem, natumque ad alta, ad cælestia, tutorẽ fortunarum suarũ, auctorem & ascriptorem dignitatis, patronum deniq; ac dominum munificentißimum, cui maximè uni uideo deberi omnes liberalitatis laudem: cuius benignitas, & humanitas uincet cũctorum merita, existet sẽper superior. Habet Sertorius ipse institutus nimirum à suis tenerioribus annis ad præclara; cur se ita paret, ita excolat: ut ad qualibet magna promerenda beneficia iudicetur idoneus. Habes, & tu (Vir summe) hominem, quem pulchrè nosti, cuius sensus egregiè tenes: cum tui cupidißimum, ac studiosißimum, tum ad imperium, & nutum tuũ paratißimum: qui quidem si ei contigerit, ut tibi poßit quandoq; insigniorem operam, & studium nauare: neq; expectabit ipse occasionis tarditatem, & curret certatim ad suum munus accurandum. Qua de re posthac, et tua in eũ optima uoluntas non poterit non esse expreßior, & ego, quando colui te semper, & suspexi, retinebo memoriam tui splendidißimi nominis: idq; pro mei exilitate ingenij à silentio, & obliuione inferioris ætatis uindicabo.

IVLIVS PERVSCVS GVILLELMO Sirleto Sanctæ Rom. Eccl. Card. 64

S*I Roma ipsa loqui posset; nõ plenius ex ea acci*

pere-

peretur (Pater amplißime) quomodo se se habeat nunc priuata iucũdißimo tuo aspectu, quàm ex uultu, et sermone multorũ ciuium, quibus nõ solùm tua summa uirtus, et prudẽtia, sed tua singularia in bonum quẽq; studia iã diu nota fuere. Ita quidem nos afflixit oẽs tuus hinc discessus; ut neque tu coniectura assequi, neq; literis ipse complecti possem, & commutatum prope uideatur cum mœrore magnum illud gaudium, quo iam exiluit Res Christiana publica ex tuæ sibi cum optata, tum peropportuna dignitatis amplificatione. Verùm enimuero hæc ipsa solicitudo, atq; hoc tantum, & commune incommodum facilè eius rei compẽsatione lenietur; quòd spe maxima sumus, tam fore salutarem tuum ad istos populos, quibus præfectus es, accessum, egẽtißimos quidem tuæ medicinæ; ut breui ab eorum curationibus uacãs, poßis te primo tempore ad nos recipere. Quod ut faustè, absolutè, ac te in primis valẽte eueniat, Deum Op. Max. & ego, & liberi vniuersi mei summis precibus oramus. Vale.

IVLIVS PERVSCVS VITELLCtio Vitelio S. Ro. Eccl. Cardinali. 65

P*Roximis superioribus temporibus, cum omnia tunc ex libera Pontificis volũtate & arbitrio penderent; hoc mihi aspersit nonnihil molestiæ (Pater Amplißime) tum quòd ijs vni, qui plus gratia, & auctoritate pollerẽt, quiq; immensis opibus affluerent publicis rebus, publicis mune-*

muneribus potirentur: tum quòd tu, quem suspexi semper, & colui nunquã in mei egentissimi hominis mentionem cum Pontifice incidere volueris: Nunc verò quando ipse clauum totius imperij tenes, propterea, quòd res ad interregnum redit; quãtum animo maximum capere possum, dolore afficior: præsertim cum neq; perpetua mea in te obseruantia, neque nota tibi meæ vitæ conditio impulerit te isto Quæstorio munere fungentem ad benè de me meisq; liberis merendum, neq; vlla demum tot præstantissimorum virorum cõmendatio potuerit tam esse apud te accurata, vt dignus iudicarer, quẽ tuo studio, tuaq; benignitate iuuares. Quapropter non dubitarunt in præsentia hæ literæ penetrare in augustiorem istum usque locum: vnde omnis veræ probitatis, veræque pietatis uis debet emanare: ex quibus planè cognosces, me non agere tecum hortatione solum, sed summis precibus, vt stratos, & afflictos homines petentes à te opem, & medicinam egregijs tuis facultatibus subleues, corruere nõ sinas. Noli pati, permagne Vir, frustra implorari tuum nomen, atque auxiliũ. Noli committere, vt tam crebris precibus mihi subsidium, & salus sit impetranda, ne à laude maximi tui animi conuertãtur interdum homines ad opinionem sæuitiæ, & tibi ipsi sempiterni tẽporis gloriam eripias. Laudantur nimirùm nostra tempestate rectissima, egregiaq; tua facinora. Laudabuntur maiorem in modum, si certè pro alienis cõmodis, & vtilitatibus multas curas, multas actiones susceperis.

Potes

Potes nè obliuisci,& non sentire, qui sis, quo floreas honore, qua gloria, quibus fortunis, quibus ingenij, cõsilij, gratiæ, ac bonorum omnium præsidys? Non video, quid magnum, quid porrò insigne, atque præclarum à tantis, ac talibus tuorum ornamentorum initijs non sit sperandum. Age iam manda quæso diligenter, ac nominatim Musciano per syngrapham: vt ex hisce populi muneribus, quæ tibi etiã ad partiendũ pro arbitratu tuo reliqua fecisti, vnũ is mihi deferat loco maximi beneficij: quod .n. mihi sorte obuenit, vel rogatu potius Pompeij Columnæ, id tenuè admodum, atque exile est. Integrum adhuc tibi esse video, ea vti animi altitudine, ac liberalitate, qua me, meique similes deditos tibi, ac tuæ volũtati, gratiæque prosequi debes: et quæ præterea à tuo studio tuáque ista Senatoria dignitate expectatur.

IVLIVS PERVSCVS PIO V. Pontifici Maximo. 66

VT Christus colendæ pietatis auctor iußit languidũ surgere, & ambulare, quòd non erat ei vllus, à quo demitteretur in piscinam: sic tu, Pontifex Maxime, insistens in Saluatoris vestigijs velis me oppressum permagno filiorũ onere, & egẽtem adiutore ad meas exponendas difficultates tuis diuinis opibus subleuare: atq; in hac nunc tibi non ignota perdifficili meæ vitæ conditione ita tuum pium nomen, & numen ostendere, ut lætandum mihi, non iam pœnitẽdum sit, quòd ad te imprimis, quodque ad solam Sanctißimi Principis fi-

dem

dem, & liberalitatem confugerim, & ex priuato quoque in nos beneficio liceat intelligi quanta futura sit cura, et studium de aliena propulsanda inopia te optimo Pontifice ad alta cœlestiaq; delecto.

IVLIVS PERVSCVS ALEXANdrino S. R. Eccle. Cardinali. 67

C*VM te vnum hoc tempore Pontifex Maximus delegerit probata illi fide, bonitate, magnitudine animi, & moderatione tui, qui in primis pro tenuiorum hominum salute, & cõmodo multas curas, multas actiones suscipias: non debet te (Vir summe) à studio mei iuuandi ea res deterrere; quòd nulla mihi tecum familiaritas, nullus vnquam vsus fuerit: neque debeo porrò ipse dubitare; quin opis mihi, ac patrocinij maximè indigẽti benignè sis facturus. Quapropter non alliciã nunc pluribus verbis tua ad me subleuandum officia. Tantum te oro, & obsecro, vt quæ olim accepit amplissimus Reumanus à summo Pontifice mandata de meis liberis tuendis, ea tu pro humanitate, & beneficentia, qua viri optimi, & Senatores Christianæ Reip. fortissimi affluere debẽt, sic velis persequi, et exhaurire, vt nunquã præsidium, nunquam nomen frustra videatur implorari tuum, et Pontifex ipse, qui propensus admodum est ad bene de nobis merendum, sit etiam tua opera, et cõmendatione propensior. Vale.*

IVLIVS PERVSCVS ALFONSO IEsualdo S. R. Eccl. Cardinali. 68

C*VM iam pridẽ renunciato te Cardinale, optimo*

mo tuæ ineuntis ætatis tẽpore, oĩa præclara, oĩa egregia sentirẽ de mirifica tuæ probitatis, atq. ingenij indole: adductus quidẽ ad hoc ipsum uel multorũ bonorũ testimonio, vel sermone etiam tui Io. Francisci Sonantij viri mehercule ingenuis, atq; vberrimis artibus ornati: Tũ verò illa tuorũ morũ, illa tuæ humanitatis suauitas, quã ego, & frater meus Episcopus Ciuitatensis cognouimus ex tua liberalißimæ erga nos voluntatis significatione: cum te ambo vnà honoris causa viseremus; ità confirmauit meũ pristinum de te iudicium, ut non solum præcipua te quadam obseruantia colẽdum, quẽ antea cõmuni illo studio, quod tuo maximè illustri nomini, tuæq. amplitudini debetur, tantũmodo diligebam: sed dolendum mihi præterea duxerim, quòd nõ eiusmodi fuerit meæ fortunæ conditio, ut idoneus essem, qui rebus, & cõmodis tuis seruirẽ. Facilè.n. intelligere potuisses, quanti apud me sint virorum talium, taliumq; Cardinalium ornamenta, & quàm denique plena essent mea erga te officia cum amoris, tum fidei. Quapropter cum nullis queam te prosequi officijs absentem, nostriq; amantißimum, oro te, atq; obtestor, ut exiles, incultasque has literas velis loco maximorum officiorum in manus sumere, teq; nobis talẽ in beneuolẽtia, benignitateq; præbere, qualem iam esse erga cæteros vniuersos videmus, & qualem tui generis nobilitas, animiq. præstantia, & Senatorium istud munus, quod tibi à Deo aßignatum est, poscit, ac desiderat.

FINIS.

CHRISTIANAE REIPVBLIcæ Senatori Maximè Illuſtri Cardinali Eccleſię. Iulius Peruſcus.

ILLVD proprium, ac perenne manet apud me de uirtute; ut quod in cæteris uſu diuturnaq; accidit conſuetudine, ea me ad ſummè illos diligendos, qui ipſius compotes uirtutis ſunt, repentè alliciat. Quapropter cum admirabilis tuorum ornamentorum fama, cum ſingularis tua ſit uirtus, et quod caput eſt probata multis, clariſq́ue rebus Pio Quinto Pontifici omnium ſapientiſſimo, atque optimo, qui & Deo ipſe, hominibusq; probatus eſt; & non probat niſi congruentes cum ſua diſciplina; non poſſum non accendi miro deſiderio cum tui colendi, atque obſeruădi; tum tibi, ac Pontifici item ipſi & meo, & publico nomine gratulandi de eximio beneficio, quo nuper is affecit Chriſtianas nationes ex tanta, tamq; opportuna deliberatione, quam habuit de te nunc ad Reip. gubernacula acciendo: Cui quidem per quàm attento, noſtræq; incolumitatis ſtudioſiſſimo paſtori ſi minus ſatis nos futuri ſumus ad referendam gratiam idonei; ad agendam certè, atque habendam ſatis unà omnes faciemus. Auxit enim ſanctum Apoſtolicum Senatum eo uiro, eoq; auctore publici conſilij, cuius ſimiles quàmplures ſi olim ſuperio

res Pontifices asciuissent sibi consiliarios, & admi nistros; non insultassent tot annos in nostrorum sa cerdotum nomen perditi, ac profligati animi, neque adessent iam, atque impenderent horribiles illæ dissidentium opinionum procellæ, quas non nisi flante diuinæ benignitatis aura deuitabimus; & hominum præterea in salute Romani imperij uigilantium præclara esset conditio. Grauem sanè personã sustinent teterrima nostra tẽpestate Cardinales ij, quibus pietas, & religio prima sunt; qui et errãtes animos præceptis diuinæ disciplinæ in uiam reducere, & quæ uerbis ipsi, atque suasionibus tradunt re student, ac moribus exprimere; qui populorum, ac gentium tranquillitati non solum per se, sed per alios etiam uelint esse prospectum; qui beneficentiam, absque præmiorum spe exercent: æquitatem, atque imbecillitatem aduersus mendacium, aduersus iniuriam tuentur; non rerum flexibilium fallacissima specie decipiuntur; nihil omnino agunt, nihil secum meditantur, in quo non certissima charitatis argumenta, non expressa Senatoriæ amplitudinis indicia eluceant. Verùm enimuerò huiusmodi curæ, huiusmodiq́ue cogitationes, quibus rerum omnium laudandarum inspector Deus gaudet sunt splendidè admodum, planeq́ue diuinæ: sunt dignæ Cardinale, & Cardinale immortali: sunt florentes denique solida ea gloria, uerissimisq́ue ijs laudibus, quæ nos cum illo cœlestium animorum cœtu
con-

coniungunt. Delata eſt tibi diuinitus omnium maxima, in qua te oſtendas occaſio euigilato nimirum illius Principis conſilio, qui alia longè ſequutus eſt in te honeſtãdo, ac permulti ex ſuperioribus: Dedit honorẽ non propinquitati, non familiæ, non gratiæ, non diuitijs: ſed merito, ſed uirtuti, ſed Tibi ipſi, Ecclesia ſpectatiſſime, ut Eccleſia Eccleſiam reficias. Ingreſſus iam es in magnum, in frequentiſſimũ uelu ti Theatrum ingenij, atque induſtriæ tuæ. Habes ad optimam tuam erga bonum quemq́ue uoluntatẽ declarandam certos, & conſtantes curſus, quorum ueſtigia non poteris iam tum inflectere, neque te quicquam ex eis reuocare; cum præſertim Pontificem tam exploratæ probitatis intueberis; uitam ipſius imitaberis; gratam ſui excelſi, atque incorrupti iudicij memoriam, quo te dignum duxit, opera, labore, ſtudijsq́ue omnibus comprehendes: cum tuorum meritorum præmia à te uno quotidie ſumes; & mercedem uirtuti ſtatues eſſe uirtutis uſum: quo unumquodque minus iucundum, unumquodque minus utile eſt ad memoriæ diuturnitatem: ſed me, qui Tibi neque ulla priuata familiaritate coniunctus, neq; de facie, aut nomine prope ſum notus, miraberis (antiſtes ampliſſime) quid cauſæ impulerit, ut à ſuſcepto gratulandi munere, in quo debet omnium ordinum conſenſus uerſari, fuerim ad hanc quaſi hortandi rationem, qua tu minimè indiges, delapſus. Tamen conſideranti mihi

cum animo meo tam turbatum orbis terræ ſtatum, tam etiam anguſto loco eſſe hoc tempore catholicam rem, debes ignoſcere : ſuſpicientique præſtantes tui animi impetus ad Chriſti gloriam ita fauere : ut & nullo præſidio, quàm te poßim eße munitior ad palàm, atque apertè cum eis uiris agẽdum, quorum nobis ope, atque auctoritate nitendum eſt ad ſpem tutius, atque auguſtè magis uiuendi: & ex tuis porrò cum Pontifice Maximo collocutionibus cognoſcam interdum, quanti per te apud eundem ipſum Pontificem futura ſint Ponderis eorum hominum uel uerba, uel literæ, quibus antiquior eſt eccleſiaſticæ maieſtatis, quàm propriæ ſalutis cura. Vale, Deum Optimum Maximum orabimus: ut æquare tuæ uitæ ſpatia cum ijs bona uelit, quæ ſumma, ac diuturna in te res Chriſtiana publica deſiderat.

FINIS.

